

KAMBIYO SENETLERİNDE YETKİ KAYDI VE BU KAYDIN TACİR VEYA KAMU TÜZEL KİŞİSİ OLMAYAN AVALİST VE CİRANTALARA ETKİSİ

Ebru TÜZEMEN ATİK*

ÖZ

Yetki kaydı, kambiyo senetlerinin ihtiyari unsurlarındandır. Bu kaydın senet üzerine yazılmasına kıymetli evrak hukuku bakımından bir engel bulunmamaktadır. Ancak yetki kaydının geçerliliği usul hukuku kuralları çerçevesinde belirlenecektir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 17. maddesine göre, yetki sözleşmelerinin geçerliliği, tacirler veya kamu tüzel kişileri arasında yapılmış olmasına bağlıdır. Kambiyo senetlerinde yetki kaydı da bu koşulun sağlanması hâlinde hukuki sonuç doğuracaktır. Bu senetlerin tedavülü hâlinde yetki kaydının, avalist ya da ciranta açısından da geçerli olup olmayacağını belirlemek gerekir. Açıklanan hususlar dâhilinde bu çalışmada, yetki kaydının tacir ya da kamu tüzel kişisi olmayan avalist veya ciranta açısından bağlayıcı olup olmayacağı üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kambiyo Senetleri, Aval, Ciro, Tacir Olmanın Sonuçları, Yetki Sözleşmesi, Yetki Kaydı.

JURISDICTION CLAUSE IN BILLS OF EXCHANGE AND EFFECT OF THIS CLAUSE TO NON-MERCHANT OR NON-PUBLIC LEGAL ENTITY THE GIVER OF AN AVAL AND ENDORSERS

Abstract

Jurisdiction clause is an optional element in bills of exchange. There is no obstacle in terms of negotiable instruments law to write this clause on the bill. However, the validity of the jurisdiction clause is determined within the framework of rules of civil procedural law. According to Art. 17 of Code of Civil Procedure, the validity of jurisdiction agreements depends on whether

---

* **Dr. Öğr. Üyesi**, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi/KONYA, **e-posta:** ebru.atik@selcuk.edu.tr, ebrutuzemen@gmail.com.

ORCID : 0000-0003-4463-3806.

DOI : 10.34246/ahbvuhfd.933965

Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih : 31/03/2021

Yayınlanmasının Uygun Görüldüğü Tarih: 23/04/2021

they are made between merchants or public entities. Jurisdiction clause in bills of exchange also bear legal consequences if this condition is met. It should be determined whether the jurisdiction clause of these bills in circulation will also be valid in terms of the giver of aval or endorser. Within the scope of the explanations, this study focuses on whether the jurisdiction clause will be binding for the non-merchant or non-public legal entity endorser or the giver of an aval.

Keywords: *Bills of Exchange, Aval, Endorsement, Consequences of Being Merchant, Jurisdiction Agreement, Jurisdiction Clause.*

Giriş

Yetki kuralları, yer yönünden yetkiyi, yani bir davanın hangi yerdeki mahkemede görüleceğini ifade etmektedir¹. Anayasanın 142. maddesi kapsamında mahkemelerin yetkisi kanunla düzenlenir. Ancak kesin yetkinin söz konusu olmadığı hâllerde tarafların yetki sözleşmesi (*Gerichtsstandsvereinbarung*) yaparak, yetkili olmayan bir ilk derece mahkemesinin veya icra dairesinin yetkisini kabul etmeleri mümkündür.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 17. ve 18. maddelerinde, yetki sözleşmesi yapılmasına ilişkin birtakım sınırlamalar kabul edilmiştir. Bu kapsamda ancak tacirler veya kamu tüzel kişileri yetki sözleşmesi yapabilir. Kişi bakımından getirilen bu sınırlamayla, sözleşmede daha zayıf durumda olabilecek, özellikle tüketici gibi kimselerin, tacir ya da kamu tüzel kişisi karşısında korunması amaçlanmıştır².

Kambiyo senetlerinde yetki kaydı konulması suretiyle yetkili mahkeme kararlaştırılmış olabilir. Bu kaydın geçerliliğine ilişkin olarak da farklı görüşlerle karşılaşılabilir; tedavül yeteneğine sahip olan bu senetlerde yetki kaydının ciranta, avalist ve hamil açısından bağlayıcı olup olmayacağı hususunda bir belirlilik bulunmamaktadır. Öte yandan, ödeyen

¹ “Yetki” hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. I, 6. Baskı, Demir Demir Yayıncılık, İstanbul 2001, s. 379-674; Ejder Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, C. I, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, 2017, s. 301-531. Konu hakkında oldukça kapsamlı literatür bilgisi için bkz. Kuru, C. I, s. 379-380, dn. 1.

² HMK 22. madde gerekçesi (kanunlaşan metnin 17. maddesine karşılık gelmektedir).

senet borçlusunun diğer senet sorumlularına rücuu hâlinde yetki kaydının etkisi de, üzerinde durulması gereken bir diğer meseledir.

Açıklanan nedenle bu çalışmada, konu hakkındaki farklı görüşlerden ve yargı kararlarından yola çıkılarak, yetki kaydının etkileri hakkında değerlendirme ve tespitlere yer verilmektedir. Bu kapsamda öncelikle, kambiyo senetlerinde yetkiye ilişkin esaslar belirlendikten sonra yetki kaydının geçerliliği üzerinde durulacak; ardından bu kaydın cirantaya, avalist ve hamile etkileri hususları ele alınacaktır.

I. Kambiyo Senetlerine Dayalı Dava ve Takiplerde Yetkiye İlişkin Genel Esaslar

6100 sayılı Hukuk Muhakemesi Kanunu'nun 6. maddesinde “genel yetki kuralı”na yer verilmiş; davalının davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesi genel yetkili mahkeme olarak kabul edilmiştir. HMK'nın 10. maddesinde ise sözleşmeden doğan dava ve takiplerin, sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılacağı öngörülmüştür. Kambiyo senetlerinde yetkili mahkemeyi tespit edebilmek için hem genel yetki kurallarından hem de para borcu içeren bu senetlerde ifa yerinden hareket etmek gerekir.

Para borçlarında ifa yeri, kural olarak, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yeridir (TBK m. 89/1-1). Bu kapsamda para borçları, alacaklıya götürülecek borçlardandır (*Bringschuld*). Kambiyo senetleri, bir para borcu içermesine rağmen bu kurala istisna teşkil etmektedir. Sahip oldukları tedavül kabiliyetinin sonucu olarak, kambiyo senetlerinde bir aranacak borç (*Holschuld*) söz konusudur (TTK m. 755, 778/1-i, 818/1-r). Öyle ki, kambiyo senedine bağlanan alacağın tahsili için, senet üzerinde hak sahibi olan kimsenin (veya temsilcisinin) senedi ibraz etmesi gerekir (TTK m. 708). Bu kapsamda kambiyo senedinden kaynaklanan davalarda borçlunun yerleşim yerinin yanı sıra ödeme yeri³ mahkemesi de yetkilidir.

---

³ Poliçede ödeme yeri alternatifli zorunlu unsurlardandır. Poliçe üzerinde ödeme yeri gösterilmemişse, muhatabın adının yanında yazılı yer ödeme yeri sayılır (TTK m. 671/1-e, 672/3). Bonoda da ödeme yeri senedin unsurları arasında sayıldıktan sonra (TTK m. 776/1-d), açıklık bulunmadığı takdirde senedin düzenlendiği yerin ödeme yeri sayılacağı belirtilmiştir (TTK m. 777/3). Bu kapsamda bonoda ödeme yerinin ihtiyari unsur niteliğinde olduğu öğretide haklı olarak ifade edilmiştir. Bkz. Karayalçın, s. 315; Kendigelen (Abuzer Kendigelen/İsmail Kırcı, Kıymetli Evrak Hukuku, 3. Basıdan 4. Tıpkı Bası, 2020), s. 170, N. 354. Çekte ödeme yeri ise senedin unsurları arasında sayılmış (TTK m. 780/1-d) ancak çek açısından, diğer kambiyo senetlerinden farklı bir esas benimsenmiştir. TTK m. 781/2 uyarınca, çekte ödeme yerine ilişkin açıklık yoksa muhatabın ticaret unvanı yanında gösterilen yer ödeme

2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun (İİK) 50. maddesinde, para veya teminat borcu için takip hususunda 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun⁴ yetkiye dair hükümlerinin kıyas yoluyla uygulanacağına yer verilmiştir. İİK m. 50 düzenlemesinde ayrıca, takibe dayanak sözleşmenin yapıldığı yer icra dairesinin de yetkili olduğu düzenlenmiştir. Böylece kambiyo senetlerinden doğan davalarda mahkemelerin yetkisine dair esaslar, İİK m. 50/1 c. 1 atfı gereği, icra dairelerinin yetkisi bakımından da geçerli olmakta; buna ek olarak, İİK m. 50/1 c. 2 uyarınca düzenleme yerindeki⁵ icra daireleri de yetkili hâle gelmektedir. Anılan hükümler kapsamında kambiyo senetlerine dayalı takip, genel yetki kuralı uyarınca borçlunun (asıl borçlunun ya da başvuru borçlusunun) yerleşim yerindeki icra dairesinde (HMK m. 6); ödeme yerinde (HMK m. 10) ya da kambiyo senedinin düzenlendiği yer icra dairesinde yapılabilir⁶ (İİK m. 50/1, c. 2).

Kambiyo senedine dayalı dava ya da takiplerde, kesin yetki kuralı bulunmamaktadır. Bu nedenle kambiyo senetlerinden kaynaklanan dava ve takipler açısından, aşağıda incelenecek olan esaslar çerçevesinde, yetki

---

yeri sayılacak; burada birden fazla yer gösterilmişse çek ilk gösterilen yerde ödenecektir. Anılan düzenlemede, çekte böyle bir açıklık ve başka kayıt da yoksa çekin muhatabın merkezinin bulunduğu yerde ödeneceği belirtilerek, ödeme yeri ihtiyari unsur hâline getirilmiştir. Ödeme yerinden anlaşılması gereken, senedin fiilen ödenmek üzere ibraz edildiği ya da ödendiği yer değil; senedin bir unsuru olan ve söz konusu düzenlemeler kapsamında senet dolayısıyla tespit edilebilen ödeme yeridir. Çeke dayalı takiplerin, çekin ödeme için ibraz edildiği muhatap bankanın şubesi ödeme yeri sayılacağından, o yerdeki icra dairesinde ya da çekin keşide edildiği yerdeki icra dairesinde yapılmasının mümkün olduğu yönünde karşı. Ali Bozer/Celal Göle, Kıymetli Evrak Hukuku, 9. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2020, s. 317.

⁴ 2004 sayılı İİK'nin 50. maddesinde, mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (HUMK) hükümlerine atfı yapılmıştır. Ancak 6100 sayılı HMK'nın 447. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, mevzuatta yürürlükten kaldırılan mülga 1086 sayılı HUMK'a yapılan atıflar, 6100 sayılı HMK'nın bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılır.

⁵ Kambiyo senetlerinde düzenleme yeri, alternatifli zorunlu unsurlardandır (Poliçeye ilişkin TTK m. 671/1-g, 672/4; bonoda düzenleme yerine ilişkin TTK m. 776/1-f, 777/4; çekte düzenleme yerine ilişkin TTK m. 780/1-e, 781/3). Düzenleme (keşide) yerinin gerçeği yansıtması şart değildir. TTK m. 680 kapsamında açık kambiyo senedinin söz konusu olduğu hâllerde de anlaşmaya aykırı doldurulmamış olmak kaydıyla aynı esas geçerlidir. Bu nedenle senedin bir unsuru olarak senetten tespit edilen düzenleme yeri, İİK m. 50 kapsamında icra dairesinin yetkisinin belirlenmesinde esas alınmalıdır.

⁶ Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takiplerde yetkiye ilişkin ayrıntılı inceleme için bkz. Levent Börü, "Bonoya Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yolu ile Takipte Yetki", AÜHFD, C. 65, S. 1, 2016, s. 137-176; Mehmet Helvacı, "Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları", İÜHF M C. LXXI, S. 2, 166, 2013, s. 168-169; Helvacı (Hüseyin Ülgen/ Mehmet Helvacı/Arslan Kaya/N. Füsün Nomer Ertan, Kıymetli Evrak Hukuku, 13. Baskı, Vedat Kitapçılık, 2021), s. 335-362.

sözleşmesi yapılabilir. HMK m. 17 uyarınca yetki sözleşmesinin varlığı hâlinde, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça dava veya takip yalnız belirlenen yerde açılabilir (münhasır yetki sözleşmesi). Böylece kambiyo senetlerinde geçerli bir yetki sözleşmesinin veya kaydının varlığı hâlinde, aksine anlaşma bulunmadıkça kanunen yetkili mahkemenin ya da icra dairesinin yetkisi ortadan kalkmış olmaktadır (HMK m. 17)⁷.

Kambiyo senetlerine özgü iflas yoluyla takiplerde ise, genel iflas yoluyla takipte yetkili olan (İİK m. 154/1) borçlunun muamele (işlem) merkezinin bulunduğu yerdeki icra dairesi yetkilidir. Bununla birlikte genel iflas yoluyla takiplerde İcra ve İflas Kanunu'nun 154/3. maddesi uyarınca, taraflar arasında yetki anlaşması bulunması hâlinde, bu anlaşmayla yetkili kılınan icra dairesi de iflas takibi için yetkili sayılır. Ancak iflas davaları için yetki sözleşmesi yapılması mümkün değildir; iflas davası mutlaka borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesinde açılmalıdır⁸.

II. Kambiyo Senetlerinde Yetki Kaydı ve Geçerliliği

A. Yetki Kaydının Hukuki Niteliği ve Şekil Bakımından Geçerliliği

Yetki sözleşmesi, bağımsız bir sözleşme şeklinde ortaya çıkabileceği gibi, yapılan bir sözleşmede yetki kaydı olarak da yer alabilir⁹. Yetkinin bir yetki

⁷ Genel iflas yolu ile takiplerde ise, borçlu ile alacaklının yetkili icra dairesini yazılı anlaşmayla belirlemiş olmaları hâlinde bu yer icra dairesinin de iflas takibi için yetkili olduğu açıkça düzenlenmiştir (İİK m. 154/3). Bu kapsamda (*kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takiplerde*) kambiyo senetlerinde bir yetki kaydı yer alırsa, bu kaydın geçerli olacağı; ancak bu kaydın kanunen yetkili olan icra dairesinin/dairelerinin yetkisini bertaraf etmeyeceği hakkında bkz. Helvacı, s. 169; Helvacı (Ülgen/Kendigelen/Kaya), s. 306, N. 1154; Helvacı (Ülgen/Kaya/Nomer Ertan), s. 338. Karş. Abuzer Kendigelen, *Çek Hukuku*, 5. Baskı, On İki Levha Yayınları, 2019, s. 184, s. 184-185, dn. 522.

⁸ İİK m. 154/4 uyarınca, “*Borçlu ile alacaklı yetkili icra dairesini yazılı anlaşma ile tayin etmişlerse, o yerin icra dairesi dahi iflas takibi için yetkili sayılır. Şu kadar ki, iflas davaları için yetki sözleşmesi yapılamaz ve iflas davası mutlaka borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesinde açılır*”. Buna göre, iflas davası için yetki sözleşmesi yapılamasa da, iflas takibinde icra dairesinin yetkisi bakımından yetki sözleşmesi yapılabilmektedir. Konu hakkında bkz. Baki Kuru, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, 2019, s. 178.

⁹ Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz/Sema Taşpınar Ayvaz/Emel Hanağası, *Medenî Usul Hukuku*, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, 2020, s. 233; İbrahim Aşık, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Yetki Sözleşmesi”, *TBB Dergisi*, C. 97, 2011, s. 30; Derya Belgin Güneş, “Yetki Sözleşmeleri”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 86, S. 5, Eylül-Ekim 2012, s. 199; Nur Bolayır, *Medenî Usul Hukukunda Yetki Sözleşmeleri*, Beta Yayınları, 2009, s. 52; Stein/Jonas/*Bork* (Friedrich Stein/Martin Jonas (Hrsg.), *Kommentar zur Zivilprozessordnung*, 1. Band, §§ 1-40, (§§ 38-40, *Bork XII/2002*), 22. Aufl., Mohr Siebeck, 2003), § 38, N. 17; Bozer/Göle,

kayıd ile kararlaştırıldığı hâllerde de bu kayıt, içinde yer aldığı sözleşmeden ayrı bir yetki sözleşmesi özelliği göstermektedir¹⁰.

Anılan esas, kambiyo senetleri bakımından da geçerlidir. Buna göre, kambiyo senetlerine ilişkin yetki sözleşmesi de, ayrı bir sözleşmeyle ya da kambiyo senedine konulacak bir kayıtle gerçekleştirilebilir¹¹. Bağımsız bir yetki sözleşmesinin ya da temel ilişkide yer alan yetki kaydının, kambiyo senetlerinde yetki bakımından sonuç doğurabilmesi, sözleşme ile kambiyo senedi arasında ilişki kurulabilmesine bağlıdır¹². Düzenlenmesine neden olan

---

Kıymetli Evrak, s. 319; Baki Kuru, Medenî Usul Hukuku El Kitabı, C. I, Yetkin Yayınları, 2020, s. 196; Baki Kuru, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku, Legal Yayıncılık, 2016, s. 117-118; Musielak/Voit/Heinrich, (Hans-Joachim Musielak/ Wolfgang Voit (Hrsg.), Zivilprozessordnung: ZPO, 17. Neubearbeitete Auflage, Verlag Franz Vahlen, 2020), § 38, Rn. 3; Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özkes, Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, 7. Bası, On İki Levha Yayınları, 2019, s. 80; Süha Tanrıver, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu Bağlamında Akdedilen Yetki Sözleşmeleri Üzerine Bazı Düşünceler”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, 2014, s. 464; Bilge Umar, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, 2014, s. 71.

¹⁰ Kuru, C. I, s. 556; Saim Üstündağ, “Medeni Usul Hukukunda Salahiyet Anlaşmaları”, İÜH-FM, 1961, C. 27, S. 1-4, s. 319.

¹¹ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 233; Mertol Can, Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı), 3. Baskı, İmaj Yayınevi, 2015, s. 74; Celal Göle, “Kambiyo Senetlerinde Yetki Kaydı”, Prof. Dr. Ramazan Arslan Armağanı, Ankara 2015, s. 878-879; Kuru, C. I, s. 556. Temel ilişkiyi konu alan sözleşmede yer alan yetki kaydının geçerli sayılması nedeniyle çeke ilişkin takibin bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. Y. 12. HD., 07.05.2013, E. 2013/8038, K. 2013/17599 (Eriş, s. 698-699).

¹² Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararında da, temel ilişkiyi teşkil eden franchising sözleşmesinde takibe konu çeklere açıkça atıf bulunmadığı gerekçesiyle yetkinin kambiyo senedindeki kayda dayanarak belirlenmesi gerektiğine hükmedilmiştir. Karara göre; “... taraflar arasında tanzim edilen franchising sözleşmesinde takibe konu çeklere açıkça atıf bulunmadığı, bu hususun Özel Daire bozma ilamında da belirtildiği görülmektedir. Borçlu borca itirazında takibe konu çeklerin sözleşme ile birlikte teminat olarak alacaklıya verildiği iddiasına karşılık olarak alacaklı sözleşmeden doğan borçların ifası amacıyla çeklerin kendilerine verildiğini ileri sürmekte olup, bu konuda taraflar arasında bir çekişme mevcuttur. Alacaklı takip talebinde yazılı para alacağının dayanağı olarak sözleşmeyi değil, çekleri gösterdiği için borçluya kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip başlatıldığından, taraflar arasında mevcut sözleşmede yazılı yetki şartına göre yetkili icra dairesi belirlenemez. İcra dairesinin yetkisi takip talep tarihi ve takibe ekli kambiyo senedi esas alınarak tespit edilir” Y. HGK., 02.04.2019, E. 2017/12-741, K. 2019/382 (Kazancı). Üç ayrı karşı oy yazısına sahip olan kararın karşı oy yazılarından, uyumsuzluk konusu çeklerin franchising sözleşmesi uyarınca verilmiş olduğunun taraflar arasında çekişmeli olmadığı ve tarafların tacir oldukları anlaşılmaktadır. Söz konusu sözleşmenin örneği takibe eklenmemiştir. Bu kapsamda muhalif üyelerce, çekte mücerretlik vasfının ortadan kalkmış olduğu gerekçesiyle temel ilişkideki yetki kaydına itibar edilerek davanın görülmesi gerektiği şerh edilmiştir. Ancak kanaatimizce böyle bir hâlde çeke dayalı takipte yetkili icra dairesinin taraflar arasındaki kambiyo ilişkisine dayalı olarak tespiti gerekmektedir. Açıklanan nedenle yetki ve borca itiraza ilişkin davada, yetkiye dair anılan Hukuk Genel Kurulu kararı isabet

temel ilişkiden soyut (mücerret) nitelikteki kambiyo senetlerinde, bu ilişkinin ortaya konulması çoğu kez kolay olmayacaktır. Bu nedenle uygulamada, ayrı bir sözleşme ile yetkili mahkemenin tayin edilmesi yerine, kambiyo senetlerine yetki kaydı konulması daha fazla tercih edilen bir yöntemdir¹³.

Uygulamada yetki kaydına, özellikle bonoda oldukça sık yer verilmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında, senet düzenlenirken çoğu kez tercih edilen matbu senet formlarında yetki kaydı için özel bir alan ayrılıyor olmasının etkisi büyüktür. Bankalarca bastırılan çek yapraklarında (ÇekK m. 2/5, 2/7) yetki kaydına ilişkin matbu bir metne yer verilmemesi nedeniyle çekte¹⁴; iç hukukta uygulamasına nadir rastlanması nedeniyle de poliçede yetki kaydı konulması pek karşılaşılan uygulamalar değildir¹⁵. Bununla birlikte tüm kambiyo senetlerine yetki kaydı konabilir ve tamamında aynı esaslar caridir.

Öğretide ve yargı kararlarında kimi zaman “*yetki şartı*”¹⁶ gibi adlarla da

göstermektedir.

- ¹³ Elektronik Çek ve Bono Kanunu Taslağı’nda yetki kaydı gibi ihtiyari unsurlara ilişkin bir düzenleme yer almamıştır. Elektronik ortamda düzenlenecek çekte ya da bonoda bu tür kayıtların eklenmesi, teknik olarak pek mümkün olmayabilir. Ancak taslağın mevcut esaslar dâhilinde kanunlaşması hâlinde, ayrı bir sözleşme ile yetki sözleşmesi yapılması mümkün gözükmemektedir.
- ¹⁴ Çek defterleri kullanılarak düzenlenmeleri nedeniyle çekte ihtiyari kayıtlara nadir rastlandı-ğı yönünde bkz. Kendigelen (Kırca), s. 291, N. 657.
- ¹⁵ Ancak harici bir sözleşme ile çekte ilişkin yetki sözleşmesi yapılmasına nispeten daha sık rastlandığı söylenebilir. Bu tür kararlara örnek olarak bkz. Y. 15. HD., 09.02.2016, E. 2015/5802, K. 2016/239 (Sinerji).
- ¹⁶ Yetki şartı ifadesinin kullanımı için bkz. Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 233; Belgin Güneş, s. 199; Nilüfer Boran Güneysu, “Bir Karar Işığında Yetki Sözleşmelerine Bakış”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez’e Armağan, Özel Sayı 2014, s. 1085; Börü, s. 152; Helvacı, s. 169; Kuru, C. I, s. 556; Kuru, El Kitabı, s. 194; Umar, s. 71; Yılmaz, Şerh, s. 480. Yetki şartı ibaresinin yargı kararlarında kullanımına örnek olarak bkz. Y. HGK., 15.09.2020, E. 2017/269, K. 2020/591; Y. 11. HD., 21.11.2016, E. 2016/12119, K. 2016/8983; Y. 19. HD., 05.04.2016, E. 2015/14551, K. 2016/5941 (Sinerji). Uygulamada sözleşmeye konulan yetki kayıtlarını ifade etmek üzere “*yetki klozu*” ifadesinin kullanımına da rastlansa da, bu ifade daha ziyade konişmento ya da sigorta poliçesindeki yetki kayıtlarına yönelik olarak tercih edilmektedir. Örneğin, Y. 11. HD., 22.06.2020, E. 2019/3799, K. 2020/3051; Y. 11. HD., 27.11.2017, E. 2016/4549, K. 2017/6622 (Sinerji). Benzer şekilde yetki kaydı, sözleşmelerde “*yetki maddesi*” olarak da anılabilir. Bkz. Kuru, İstinaf, s. 118. Kambiyo senetlerinde, senet üzerine konulan kayıtların “*şart*” olarak adlandırılması ise taahhüdün şarta bağlı olmayacağı esası (TTK m. 671/1-b, 776/1-b, 780/1-b) ve şarta bağlı işlem algısı oluşturabilmesi karşısında duraksamaya meydan verebilecek niteliktedir. Açıklanan nedenle “*kayıt*” ifadesi daha isabetli görülerek, bu çalışmada “*yetki klozu*”, “*yetki koşulu*” ya da “*yetki şartı*” gibi ifadeler yerine “*yetki kaydı*” ifadesinin kullanılması tercih edilmiştir.

anılan yetki kaydı, kambiyo senetlerinde yetkili mahkemenin belirlenmesi için yapılan bir yetki sözleşmesi niteliğindedir¹⁷. Kambiyo senetlerinde yetki kaydının senet üzerine yazılmasına cevaz veren, açık bir düzenleme mevcut değildir. Ancak bu kaydın senede yazılmasına engel bir düzenleme de bulunmamaktadır.

Kambiyo senetlerinde yetki kaydı, ihtiyari (isteğe bağlı) unsurlardandır. Öğretide hâkim görüş¹⁸ ve yargı kararları¹⁹, kambiyo senetlerine şekil bakımından geçerli bir biçimde yetki kaydı konulabileceği yönündedir. Kambiyo senetlerine yetki kaydı konulmasına kıymetli evrak hukuku bakımından bir engel bulunmamakla birlikte, bu kaydın hukuki sonuç

¹⁷ Kuru, İstinaf, s. 118. “*Takibe konu bonolarda Diyarbakır İcra Dairelerinin yetkili olduğunun yazılması yetki sözleşmesi niteliğinde olup...*” Y. 12. HD., 16.09.2013, E. 2013/19593, K. 2013/28514; “*Somut olayda, keşidecisi ve lehtarlı ltd. şti.olan takibe konu bonoda İstanbul Anadolu İcra Daireleri’nin yetkisinin kabul edildiği, tarafların kanunen yetkili kılınan genel veya özel yetkili icra dairelerinin de yetkisini devam ettirmek istedikleri yönünde bir ibarenin bonoda bulunmadığı yetki sözleşmesinin geçerli olduğu görülmektedir*” Y. 12. HD., 05.06.2014, E. 2014/13686, K. 2014/16387 (Sinerji).

¹⁸ Bahtiyar, s. 66; Adolf Baumbach/Wolfgang Hefermehl/Matthias Casper, Wechselgesetz Scheckgesetz, 23. Aufl., Verlag C. H. Beck, München 2008, WG Einl., Anm. 98, s. 88; Fatih Bilgili/Ertan Demirkapı, Kıymetli Evrak Hukuku, 9. Baskı, Dora Yayınları, 2018, s. 159; Bozer/Göle, Kıymetli Evrak, s. 317; Can, s. 74; Ersin Çamoğlu, Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri, Vedat Kitapçılık, 2020, s. 55, N. 116; Gönen, Eriş, Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak, Seçkin Yayınları, 2014, s. 541; Göle, Yetki Kaydı, s. 877; Helvacı, s. 169; Yaşar Karayalçın, Ticaret Hukuku, III. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), 4. Baskı, 1970, s. 114, 317; İsmail Kayar, Kıymetli Evrak Hukuku, Güncellenmiş 7. Baskı, Seçkin Yayınları, 2013, s. 153; Şaban Kayıhan, Kıymetli Evrak Hukuku, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Seçkin Yayınları, 2020, s. 189; Kendigelen, Çek, s. 184; Kendigelen (Kırca), s. 189-190, N. 400; Oğuz İmregün, Kıymetli Evrak Hukuku, Filiz Kitabevi, 2003, s. 56, 115; Fırat Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku, 23. Baskı, Turhan Kitabevi, 2019, s. 85; Reha Poroy, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 11. Bası, Beta Yayınları, 1989, s. 137; Reha Poroy/Ünal Tekinalp, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 23. Baskı, Vedat Kitapçılık, 2019, s. 171, N. 217d; Hasan Pulaşlı, Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, 2019, s. 151, N. 89; Seza Reisoğlu, Çek Hukuku, Cem Ofset, 2011, s. 83; Şimşek, s. 59, 161; Fahiman Tekil, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Fakülteler Matbaası, 1994, s. 104; Ergun Tuna/Çiğdem Göç Gürbüz, Ticaret Hukuku Prensipleri Kıymetli Evrak, Beta Yayınları, 2018, s. 112; Ülgen (Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 156. *Kendigelen* tarafından, çekin unsurlarına yer verilirken bu kayıt, düzenleyen ile lehtar arasındaki ilişkiye yönelik kayıtlar arasında sayılmıştır (Kendigelen (Kırca), s. 297, N. 669).

¹⁹ Yargıtay kararlarında da çok eski tarihlerden bu yana kambiyo senetlerinde yetki kaydının geçerli olacağı yönünde kararlar verilmiştir. Örneğin, Y. İİD. (12. HD.), 11.12.1967, K. 1967/11421 (Şimşek, s. 397). Bu hususta 6100 sayılı HMK döneminde de birçok karar bulunmaktadır: “*...senette İstanbul Mahkemelerinin (icra dairelerinin) yetkili olduğunun yazılması yetki sözleşmesi niteliğinde olup...*” Y. 12. HD., 08.11.2017, E. 2016/21765, K. 2017/13784; Y. 12. HD., 23.11.2017, E. 2016/22765, K. 2017/14559; Y. 12. HD., 20.09.2016, E. 2016/3701, K. 2016/19168 (Kazanıcı).

doğurabilmesi için yetki sözleşmelerine ilişkin düzenlemelere müracaat etmek gerekir.

Öğretide, bonoda yetki kaydının, yetki sözleşmesinin tâbi olduğu yazılı şekil şartını (HMK m. 18) karşılamayacağı ve bu nedenle geçerli olmayacağı görüşü ileri sürülmüştür²⁰. Anılan düşünce, yetki kaydının senet üzerine tek taraflı bir beyan ile yazıldığı ve bununla, geçerli bir yetki sözleşmesinin varlığından söz edebilmek için aranan “sözleşme” unsurunun sağlanmadığı gerekçesine dayanmaktadır. Bu görüşe göre, ciro edilmemiş, yani yalnız borçlunun imzası bulunan bonolardaki yetki kaydı geçerli kabul edilemez²¹. Senedin cirosu durumunda ise, sözleşme unsuru tamamlanmış olacağından, geçerli bir yetki sözleşmesi ortaya çıkabilecektir.

Buna karşılık yetki kaydının yer aldığı maddi hukuk sözleşmesinin tek tarafa borç yükleyen bir sözleşme niteliğinde olması hâlinde, sadece borç altına giren tarafın imzası yeterlidir²². Tek tarafa borç yükleyen kambiyo taahhüdü şeklindeki işlemde de yetki kaydının geçerliliği açısından borçlunun imzasının varlığı tek başına, yazılı şekil şartının sağlanması açısından elverişlidir. Kaldı ki, Türk hukukunda hukuki görünüş teorisi ile birlikte kabul gören akit teorisi²³ (*Vertragstheorie*) kapsamında, senedin karşı tarafa teslimi

²⁰ Kuru, C. I, s. 560-561. *Kuru*'ya göre, yazılı şekilden bahsedilebilmek için yazılı sözleşmenin her iki tarafça imza edilmiş olması gerekir ve bu nedenle yalnız borçlunun imzası bulunan bir bonodaki yetki şartı geçersiz sayılmalıdır (Kuru, C. I, s. 560-561). *Göle* tarafından da çekte yetki kaydının yazılmasının tek taraflı bir beyan olduğu; sözleşme niteliği taşımadığı belirtilmiştir. Yazarlara göre, çek, diğer kambiyo senetleri gibi bir sözleşme değildir ve HMK'nın yetki sözleşmesinin varlığını arayan 17. ve 18. maddelerinin kambiyo senetlerine uygulanmasının bu senetlere uygun düşmediği söylenebilecektir. *Umar* tarafından da 6100 sayılı HMK kapsamında taraflar tacir ya da kamu tüzel kişisi ise şekil bakımından geçerliliğin tartışılacağı ifade edilmiştir (Umar, s. 72). Alman hukukunda, yetki sözleşmelerinin geçerliliği bakımından yazılı şekil şartı aranmamaktadır; yetki sözleşmesi açık ya da örtülü olarak yapılabilir (§38 I ZPO). Bkz. Leo Rosenberg/Karl Heinz Schwab/Peter Gottwald, 17. Aufl., *Zivilprozessrecht*, C. H. Beck, 2010, s. 184, Rn. 5.

²¹ Kuru, C. I, s. 560-561. *Göle* tarafından da, lehtarın ilk cirosu ile bu yönde bir sözleşmenin kurulmuş sayılacağı savunulabileceği belirtilmiştir (Göle, *Yetki Kaydı*, s. 878; Bozer/Göle, *Kıymetli Evrak*, s. 319).

²² Adi yazılı şeklin gerçekleşmesi bakımından yalnız borç altına giren kimsenin irade beyanının senette yer alması yeterlidir; borç altına girmeyen, sadece hak sahibi olan tarafın irade beyanı sözlü de olabilir. Söz konusu açıklama ve daha fazla bilgi için bkz. Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 20. Baskı, Yetkin Yayınları, 2016, s. 289. Aynı yönde Bolayır, *Yetki*, s. 136.

²³ Kıymetli evrakta hakkında doğumu anına ilişkin olarak çeşitli teoriler ortaya atılmıştır. Bunlardan kreasyon (oluşum) teorisine (*Kreationstheorie*) göre kıymetli evrakta hak, senedin düzenlenmesi ile doğar ve hakkın doğumu açısından bir kambiyo sözleşmesine ihtiyaç bu-

ile bir kambiyo (verme/tedavül) sözleşmesi (*Begebungsvertrag*) doğmaktadır. Böylece kambiyo taahhüdü zaten bir sözleşmeyi içerir. Öte yandan yetki sözleşmesinin geçerliliği için aranan adi yazılı şekil şartının (HMK m. 18) sağlanması bakımından sözleşmenin her iki tarafça imzalanması da şart değildir. Bu kapsamda kambiyo senetlerinde yetki kaydının geçerli bir biçimde ortaya çıkması mümkündür.

Kambiyo senetlerinde yetki kaydı, etkisi bakımından usul hukuku karakterli²⁴ bir sözleşme olan “*yetki sözleşmesi*”²⁵ niteliğindedir. Bu nedenle yetki kaydının geçerli kabul edilebilmesi bakımından, öğretilerde ve yargı

---

lanmamaktadır. Akit (sözleşme) teorisine göre ise bir kıymetli evrakın düzenlenmesi senede bağlı hakkın ortaya çıkması bakımından tek başına yeterli değildir. Hakkın doğumu için senedin bir kambiyo sözleşmesi çerçevesinde karşı tarafa teslimi gerekir. Akit teorisi uyarınca hak, senedin ilk alıcısına teslim edildiği an, bir kambiyo (verme/tedavül) sözleşmesi ile birlikte doğmaktadır. Yargıtay’ın bir kararında da akit teorisinin benimsendiği görülmektedir. Bkz. Y. 11. HD., 02.04.1981, E. 1981/628, K. 1981/1456. Aynı olaya ilişkin karar düzeltme 12.06.1981, E. 1981/277, K. 1981/3005. Karar için bkz. Nurkut İnan/ Serpil Kıvanç, “Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin Çeke İlişkin Kararları (1979-1982)”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara, 6-7 Ocak 1984, s. 144. Öğreti ve uygulamada asıl olarak akit teorisi üstün tutulmakla birlikte, bu teorinin kimi zaman tek başına yetersiz kalması karşısında günümüzde kambiyo senetlerinde hakkında doğumu bakımından öğretilerde hâkim görüş, akit teorisi ile hukuki görünüş teorilerini birlikte ele almaktadır. Hukuki görünüş (görünüşe itimat) ilkesi ile birleştirilmiş akit teorisi (*Die Vertragstheorie ergänzende Rechts-scheintheorie*) olarak da anılan bu görüş, Alman klasiklerinden *Jacobi* tarafından ortaya atılmıştır. Bkz. Ernst Jacobi, Wechsel- und Scheckrecht, Walter de Gruyter & Co, 1956, s. 41-143. Anılan görüşü savunan diğer yazarlar için bkz. Fırat Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Turhan Kitabevi, 1997, s. 110, dn. 33-34. Söz konusu görüş hakkında ayrıntılı bilgi bkz. Kalkan, s. 87-91; Öztan, Kıymetli Evrak, s. 102-112; Poroy/Tekinalp, N. 65, s. 75; Ülgen (Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 95-96; Ebru Tüzemen Atik, Açık Kambiyo Senetleri, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, 2019, s. 106-110.

²⁴ Mine Akkan, Pekcanitez Usul Medeni Usül Hukuku, C. I, 15. Bası, On İki Levha Yayınları, 2017, s. 305; Aşık, s. 18-21; Bolayır, HMK, s. 142; Bolayır, Yetki, s. 42-48; Boran Güneysu, s. 1085; Stein/Jonas/Bork, § 38, Rn. 47; Abdurrahim Karslı/ Evren Koç/ Cengiz Serhat Konuralp, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Problemler Konular, 2014, s. 36; Pekcanitez/Atalay/Özeken, s. 78-79; Rosenberg/Schwab/Gottwald, s. 183, Rn. 2; Musielak/Voit/Heinrich, § 38, Rn. 3; Tanrıver, Usül, s. 241; Üstündağ, s. 313. Yetki sözleşmesinin hukuki niteliği hususunda öğretilerde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Söz konusu görüşler hakkında bilgi için bkz. Aşık, s. 18-21; Belgin Güneş, s. 198-199; Bolayır, Yetki, s. 42-48. Kambiyo senetlerinde yetki kaydı, bir usul hukuku sözleşmesi olması, Borçlar Hukuku kurallarına tâbi olmasına engel değildir. Aynı bir sözleşme niteliğindeki bu kayda ilişkin olarak, sözleşmenin kuruluşu, geçerliliği, irade sakatlıkları, temsil gibi hususlarda Türk Borçlar Kanunu’nun genel hükümleri uygulama alanı bulur. Bu yönde bkz. Oruç Hami Şener, Ticari Uyuşmazlıklarda Ticaret Mahkemelerinin Görev Alanı ve Yetki Sözleşmesi, Seçkin Yayınları, 2021, s. 244-245.

²⁵ Yetki sözleşmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Aşık, s. 11-48; Bolayır, HMK, s. 142; 131-147; Bolayır, Yetki, s. 27-177; Kuru, El Kitabı, s. 192-199.

kararlarında haklı olarak HMK m. 17 düzenlemesine işaret edilmektedir²⁶. Bu kapsamda öncelikle belirtmek gerekir ki, yetki kaydının geçerli ya da geçersiz bir biçimde ortaya çıkması senede etkili değildir. HMK m. 17’de öngörülen koşulları taşımayan bir yetki kaydı yazılmamış sayılır²⁷. Bir diğer ifadeyle, düzenleyeni ile lehtar tacir ya da kamu tüzel kişisi olmayan bir kambiyo senedindeki yetki kaydı geçersiz olacak; ancak bu geçersizlik senedin geçerliliğine etki etmeyecektir. Zira kambiyo senedinin geçerliliği ile

²⁶ Mehmet Bahtiyar, Kıymetli Evrak Hukuku, 18. Baskı, Beta Yayınları, 2020, s. 66; Bozer/Göle, Kıymetli Evrak, s. 318; Nur Bolayır, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Yetki Sözleşmeleri”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 85, S. 5, Eylül-Ekim 2011, s. 133-134; Can, Kıymetli Evrak, s. 74; Çamoğlu, s. 55, N. 116; Göle, Yetki Kaydı, s. 874; Kayar, s. 153; Kayuhan, s. 189; Kendigelen, Çek, s. 184; Kendigelen (Kırca), s. 190, N. 400; Ülgen (Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 156. Alman hukukunda da yetki sözleşmelerine ilişkin olarak HMK m. 17’ye karşılık gelen 38. paragrafın (§ 38 ZPO) uygulanması gerektiği hususunda bkz. Baumbach/Hefermehl/Casper, WG Einl., Anm. 98, s. 88. “...HMK ile getirilen yeniliklerden bir tanesi de yetki sözleşmelerine ilişkin olup, yetki sözleşmesi düzenleyebilecek şahıslar sadece tacirler veya kamu tüzel kişileri olarak belirlenmiştir. ...Takibe konu bir kısım bonolarda Samsun İcra Dairelerinin yetkili olduğunun yazılması yetki sözleşmesi niteliğinde olup, takip tarihi itibari ile yürürlükte bulunan 6100 sayılı HMK’nın 17. maddesi gereğince yetki sözleşmesi geçersizdir” Y. 12. HD. 21.03.2013, E. 2013/1198, K. 2013/10417; “HMK’nın 17. maddesi karşısında bono metninde yer verilen, ancak tarafları tacir olmayan bir yetki sözleşmesi geçersizdir” Y. 11. HD. 12.07.2013, E. 2013/9906, K. 2013/14673 (Erdogan Moroğlu/Abuzer Kendigelen, İçtihatlı - Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 10. Baskı, On İki Levha Yayınları, 2014, s. 668-669). Y. HGK., 19.03.2019, E. 2017/721, K. 2019/324 (karararama.yargitay.gov.tr); Y. 12. HD., 02.03.2017, E. 2016/11521, K. 2017/3052 (Sinergi); Y. 12. HD., 01.12.2016, E. 2016/18706, K. 2016/24104 (Kazancı); Y. 5. HD., 02.11.2020, E. 2020/7537, K. 2020/9002 (karararama.yargitay.gov.tr); Y. 11. HD., 04.07.2014, E. 2014/9285, K. 2014/12891 (BATİDER, 2014, C. XXX, S. 3, s. 234-235). Yabancılik unsuru taşıyan kambiyo senetlerinde yetki kaydına ilişkin olarak ise 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun’un 47. maddesinin uygulanması gerekir. Anılan düzenlemede yetki sözleşmesi yapabilecek kişiler bakımından bir sınırlama getirilmemiştir. Bununla birlikte öğretilde, milletlerarası yetki sözleşmelerine de HMK m. 17 düzenlemesinin uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Bkz. Ali Cem Budak, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Yetki Sözleşmesi”, MİHDER, C. 8, S. 21, 2012/1, s. 23; Kuru, El Kitabı, s. 221, dn. 141. Konu hakkında ayrıntılı inceleme için bkz. Deniz Meraklı Yayla, “Yabancılik Unsuru Taşıyan Uyuşmazlıklarda Yetki Sözleşmesinin Tarafları ve HMK Madde 17 Kapsamındaki Yetki Sözleşmesinin Üçüncü Kişilere Teşmili”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı 2014, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, 2015, s. 1987-2013.

²⁷ Öğretilde Budak tarafından, HMK m. 17’de yetki sözleşmesinin tarafları için öngörülen sınırlamaya uygun olmayan yetki sözleşmelerinin geçersizliğinin yalnız tacir ya da kamu tüzel kişisi olmayan tarafça ileri sürülebileceği belirtilmiştir (Budak, s. 11). Ancak düzenlemenin emredici niteliği göz önüne alındığında, kişi bakımından öngörülen sınırlamalara uygun olmayan yetki kaydının (yahut yetki sözleşmesinin) kesin hükümsüz olduğunun kabulü gerekir. Kaldı ki, bu şekildeki bir sınırlamaya dayanak teşkil edebilecek herhangi bir kanuni düzenleme de bulunmamaktadır.

yetki kaydının geçerliliği birbirinden bağımsızdır²⁸. Senedin kambiyo senedi niteliğini haiz olmaması yetki kaydının geçersizliği sonucunu ortaya çıkarmaz. Yetki sözleşmesinin geçerli olması için aranan şartlar gerçekleşmişse, yetki kaydının geçerliliğini senetten ayrı değerlendirmek gerekir²⁹. Bu kaydın geçerliliği ise HMK m. 17’de öngörülen sınırlamalara uygun olmasına bağlıdır.

B. Yetki Kaydının HMK m. 17 ve 18 Düzenlemeleri Kapsamında Geçerliliği

Yetki sözleşmesi ve geçerlilik koşulları, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 17. ve 18. maddelerinde düzenlenmiştir. HMK m. 17 uyarınca, tacirler veya kamu tüzel kişileri, aralarında doğmuş veya doğabilecek bir uyumsuzluklar hakkında yetki sözleşmesi yapabileceklerdir. Düzenlemeye göre, yetki sözleşmesiyle bir veya birden fazla mahkeme yetkili kılınabilecek ve taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça dava, sadece sözleşmeyle belirlenen bu mahkemelerde açılacaktır.

01.10.2011 tarihine kadar yürürlükte kalan mülga 1086 sayılı HUMK’nun 22. maddesinde yetki sözleşmesinin taraflarına ilişkin bir sınırlama yer almamıştır³⁰. İlk kez 6100 sayılı HMK’nın 17. maddesi ile kabul edilen, tarafların tacir veya kamu tüzel kişisi olmasına yönelik sınırlama ise, sözleşmenin yapılması sırasında zayıf tarafın korunması amacını taşımaktadır³¹. Söz konusu sınırlamaya uygun olmayan, yani tarafları tacir

²⁸ Yetki kaydının bağımsız olma özelliği hakkında bkz. Stein/Jonas/Bork, § 38, Rn. 55; Süha Tanrıver, *Medenî Usûl Hukuku*, C. I, Yetkin Yayınları, 2016, s. 246.

²⁹ Yargıtay’ın bir kararında da bu husus vurgulanmıştır: “*Somut olayda takip dayanacağı senette taraflarca yetkili mahkemenin (icra dairesi) Ödemiş mahkemeleri olduğunun kararlaştırıldığı görülmektedir. Senette öngörülen “alacağın” zamanaşımına uğrayıp uğramadığı olgusu yetkili yerin saptanmasına engel teşkil etmez. Zamanaşımı def’inin ileri sürülmesi halinde yetkili mahkeme bu iddianın tartışılıp değerlendirilmesi ayrı bir hukuki mesele olup, senette yer alan yetki sözleşmesini geçersiz kılmaz. Bu durumda borçlunun yetki itirazı yerinde olmayıp kaldırılması gerekir”* Y. 12. HD., 16.03.2006, E. 2006/1884, K. 2006/5474 (MİHDER, S. 2, 2006, s. 1067-1068; Bolayır, Yetki, s. 57). Yetki kaydı, içinde yer aldığı sözleşmenin geçerliliği farklı şekli şartlara tâbi olsa bile bu koşullardan bağımsız değerlendirilmelidir. Bkz. Stein/Jonas/Bork, § 38, Rn. 55.

³⁰ Mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun 22. maddesi uyarınca; “*Mahkemenin salahiyeti intizamı amme esasına binaen tayin edilmemiş olan hallerde iki taraf bir veya mütaaddit muayyen hususa mütaallik ihtilaflarının salahiyettar olmıyan mahal mahkemesinde görülmesini tahriren mukavele edebilirler. Bu halde işbu mahal mahkemesi o davaya bakmaktan imtina edemez”*.

³¹ Alman hukukunda yetki sözleşmeleri, Alman Medeni Usul Kanunu’nun (*Zivilprozessordnung/ZPO*) 38 ila 40. paragraflarında düzenlenmiştir. 6100 sayılı HMK m. 17’de yer alan bu sınırlamada olduğu gibi, § 38 ZPO düzenlemesinde de yetki sözleşmesinin her durumda

veya kamu tüzel kişisi olmayan yetki sözleşmeleri geçersiz olacaktır. Ne var ki pratikte, tarafların senede farklı bir ödeme yeri ya da düzenleme yeri yazmak suretiyle bu engeli bir nebze olsun aşmalarının mümkün olduğu da gözden uzak tutulmamalıdır³².

yapılması kabul edilmemiştir. § 38 ZPO uyarınca, Alman hukukunda ancak tacirler (*Kaufleute*), kamu tüzel kişileri (*juristische Personen des öffentlichen Rechts*) ve kamusal nitelikli özel fonlar (*öffentlich-rechtliche Sondervermögen*) yetki sözleşmesi yapabilirler. Alman Medeni Usul Kanunu'nun 38. paragrafının (§ 38 ZPO) HMK m. 17 ile aynı doğrultudaki amacı hakkında bilgi için bkz. Musielak/Voit/*Heinrich*, § 38 Rn. 1. Ancak HMK m. 17 düzenlemesinde kişi bakımından öngörülen sınırlamanın, kanunun madde gerekçesinde öngörülen, zayıf tarafın korunması amacının gerçekleştirilmesi açısından elverişli olduğunu söylemek güçtür. Bunun yerine yetki şartının tüketici, iş sözleşmesi, kira, sigorta gibi belirli işlemlerle sınırlı tutulması daha isabetli görülebilir. Nitekim İsviçre Medeni Usul Kanunu'nun (*Schweizerische Zivilprozessordnung/sZPO*) yetkili yargı yerlerinden feragate "*Verzicht auf die gesetzlichen Gerichtsstände*" ilişkin 35. maddesinde de bu sınırlama, uyumsuzluk öncesi safhaya ilişkin olarak ve tüketici, kira, iş sözleşmelerinde zayıf taraf bakımından getirilmiştir. Uyumsuzluk ortaya çıktıktan sonra yetki sözleşmesi yapma hakkı ise saklı tutulmuştur (sZPO Art. 35 (2)). Söz konusu düzenlemeler hakkında daha fazla bilgi, HMK m. 17 düzenlemesinin haklı eleştirisi ve olması gereken hukuk bakımından değerlendirme için bkz. Budak, s. 8-11; Ozan Can, "6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre Yetki Sözleşmesinin Tarafı Olarak Tacir", *Batider*, C. XXVIII, S. 3, Eylül 2012, s. 240-241; Nomer Ertan (Hüseyin Ülgen/Mehmet Helvacı/Abuzer Kendigelen/Arslan Kaya/N. Füsün Nomer Ertan, *Ticari İşletme Hukuku*, 5. (Tıpkı) Baskı, Vedat Kitapçılık, 2015), s. 283, N. 563; Postacıoğlu/Altay, S. 126, N. 251. Öğretide ayrıca yetki itirazının ilk itiraz olması nedeniyle bu korumanın tam olarak sağlanmadığı da ifade edilmiştir (Aşık, s. 45). HMK m. 17 düzenlemesinin hazırlanmasında Fransız hukukundan esinlendiği belirtilmiştir. Bkz. Bolayır, Yetki, s. v (Prof. Dr. Hakan Pekcantez'e ait "Sunuş" yazısından).

³² Kambiyo senetlerinde, tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan tarafların, ödeme yeri veya düzenleme yerini anlaşmaları kapsamında senede farklı şekilde yazarak yetkili mahkemeyi belirlemeleri, dolaylı olarak mümkün olabilir. Zira daha önce de belirtildiği üzere, bu unsurların senet üzerinde şeklen mevcut ve belirli olması yeterli olup, gerçeği yansıtması gerekmemektedir. Yetki kaydının bu noktada en önemli etkisi münhasır yetkiyi ortaya çıkarabilmesi şeklindedir. Öğretide, HMK m. 10/1 karşısında sözleşmenin ifa yerinin geçerli olarak kararlaştırılabileceği düşüncesinin, senetle temel ilişkiyi ilintilendirmek anlamında olacağı ve caiz olmadığı da belirtilmiştir (Ülgen (Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 156). Gerçekten de temel ilişkide kambiyo senedine dayalı yetki belirlenebilirken, kambiyo senedi üzerine temel ilişkiyi gösterir bir kayıt konulması, senedin kayıtsız şartsız belirli bir bedelin ödenmesi hususunda havaleyi/ödemeye vaadini (TTK m. 672/1-b, 776/1-b, 780/1-b) içermesine engel teşkil edecektir. Ancak tarafların, kambiyo senetlerinde ödeme yerini diledikleri gibi doldurarak bu belirlemeyi yapmaları mümkündür. Yargıtay kararlarında da yetki sözleşmesinin geçersizliğine rağmen, kararlaştırılan ifa yerinin dikkate alındığı görülmektedir: "*HMK nun 17. maddesi uyarınca yetki sözleşmesinin tacir olmayan davalı için geçerliliği yok ise de, sözleşme ile belirlenen ifa yeri davalıyı bağlayacaktır*" Y. 19. HD., 08.05.2013, E. 2013/5310, K. 2013/8403 (Kazancı). Alman hukukunda ise, yetki sözleşmelerinde olduğu gibi (§ 38 ZPO) ifa yeri tayini için kişi bakımından bir sınırlama getirilmiştir. Buna göre ancak tacirler, kamu tüzel kişileri ve kamusal nitelikli özel fonlar ifa yerini kararlaştırabileceklerdir (§ 29/2 ZPO).

Anayasa'nın 123. maddesinin 21.01.2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanunla³³ değişik üçüncü fıkrası uyarınca, kamu tüzel kişiliği, kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur. Bu bakımdan kamu tüzel kişisi sıfatının tespiti oldukça kolay olacaktır³⁴. Kamu tüzel kişileri tarafından da kambiyo senedi düzenlenmesi ve bu senetlere yetki kaydı konulması imkân dâhilindedir. Ancak kamu tüzel kişilerinin kambiyo senedi düzenlemesi sık karşılaşılan bir uygulama değildir. Açıklanan nedenle bu çalışmada, tarafların tacir sıfatını haiz olup olmamasına ve bunun etkilerine ağırlık verilmiş, bu yönde değerlendirmelerde bulunulmuştur. Tacirlerin kambiyo senedine düzenlemesine ise ticari hayatta oldukça sık rastlanmaktadır. Bu kapsamda, önemine binaen, yetki kaydının geçerliliği bakımından tacir sıfatı aşağıda ayrı bir başlık altında ele alınmaktadır.

Bir yetki sözleşmesinin ya da yetki kaydının, HMK m. 17'de belirtilen şartların yanında, HMK m. 18'de öngörülen şartları da taşıması gerekmektedir. HMK m. 18'de "*Yetki Sözleşmesinin Geçerlilik Koşulları*" kenar başlığı altında, ek geçerlilik koşullarına yer verilmiştir. Buna göre, "*(1) Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri konular ile kesin yetki hâllerinde, yetki sözleşmesi yapılamaz.*

(2) Yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için yazılı olarak yapılması, uyuşmazlığın kaynaklandığı hukuki ilişkinin belirli veya belirlenebilir olması ve yetkili kılınan mahkeme veya mahkemelerin gösterilmesi şarttır". Kambiyo senetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında kesin yetkinin bulunmaması ve tarafların serbestçe tasarruf edebilecekleri hususlarından olması karşısında, kambiyo senetlerine yetki kaydı konulmasına birinci fıkra yönünden bir engel bulunmamaktadır³⁵. İkinci fıkrada yer alan "*uyuşmazlığın kaynaklandığı hukuki ilişkinin belirli veya belirlenebilir olması*" şartı da, yetki kaydının senet üzerinde yazılması dolayısıyla sağlanmış olacaktır. Söz konusu düzenlemede ayrıca, yetki sözleşmesinin yazılı olarak yapılması şartı da, az

³³ RG., 11.02.2017, 29976.

³⁴ Anayasada birçok yerde "*Devlet ve diğer kamu tüzel kişileri*" ifadesi kullanılmıştır (Anayasa m. 29/4, 46/1, 82/1, 128/1). Bu kapsamda devlet ile birlikte yerel yönetimler (Any. m. 127/1), üniversiteler (Any. m. 130/1), TRT (Any. m. 133/3), Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu (Any. m. 134/1), kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları (Any. m. 135/1) da kamu tüzel kişiliklerini Anayasadan almaktadır. Kamu tüzel kişileri hakkında daha fazla bilgi için bkz. Ramazan Çağlayan, "Hukukumuzda Kamu Tüzel Kişiliği Kavramı ve Kısıtları", Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S. 7, 2016, s. 373-398. Kamu tüzel kişisi sıfatıyla yetki sözleşmesi yapabilecekler için bkz. Şener, Ticari Uyuşmazlıklar, s. 272-274.

³⁵ Karş. dn. 9.

önce incelendiği üzere, kambiyo sözleşmelerinde yetki kaydı bakımından gerçekleşmektedir.

Kambiyo senetlerinde yetki kaydına ilişkin olarak, HMK m. 18 bakımından, her somut olayda ayrıca tetkik edilmesi gereken husus, ikinci fıkrada öngörülen “*yetkili kılınan mahkeme veya mahkemelerin gösterilmesi*” şeklindeki şarttır. Bu kapsamda hangi yargı yerinin yetkisinin kabul edildiği de senet üzerindeki kayıttan açıkça anlaşılmalıdır³⁶. Birden fazla mahkemenin yetkili kılınması mümkün olmakla birlikte, bu belirleme açık olmalıdır.

Kambiyo senetlerinde yetki kaydı çoğu kez, “*İşbu bonodan doğacak uyumsuzluklarda Ankara Mahkemeleri ve İcra Daireleri yetkilidir*” vb. gibi bir kayıt şeklinde konulmaktadır. Ancak yetki kaydı her zaman bu örnekte olduğu gibi hem mahkemenin hem de icra dairesinin yetkisini içeriyor olmayabilir. Öğretideki hakim görüşün aksine, Yargıtay uygulamasında, yalnız mahkemenin yetkisine ilişkin bir kaydın icra dairesinin yetkisi bakımından da geçerli olacağı kabul edilmektedir³⁷. Ancak bu şekildeki bir yetki kaydı, kambiyo senedine dayalı protesto gibi işlemlerin yapılacağı yer konusunda etkili değildir³⁸.

Yetki sözleşmelerine ilişkin düzenlemelerde mahkemelerin yetkisinden söz edilmekte ise de, icra dairelerinin yetkisine ilişkin olarak yetki sözleşmesi yapılması ya da yetki kaydı konulması da aynı esaslar dâhilinde mümkündür³⁹. Bununla birlikte kambiyo senetlerinde yetki kaydı ile yetkili kılınan mahkemenin (veya icra dairesinin) yetkisinin dava şartı niteliğinde bir kesin

³⁶ “...Kaldı ki Türkiye’de Ereğli isminde birden fazla ilçe bulunduğundan söz konusu yetki kaydı ile hangi ilçenin belirlendiği anlaşılamayacağından geçerli bir yetki kaydının varlığından da bahsedilemez” Y. 12. HD., 11.12.2017, E. 2016/24745, K. 2017/15353 (Kazancı).

³⁷ Y. 12. HD., 05.20.2010, E. 2010/9417, K. 2010/22270 (Kazancı) Anılan karar ile daha fazla içtihat ve bilgi için bkz. Börü, s. 155-156, dn. 77). Bu yönde bkz. Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Meral Sungurtekin Özkan/Muhammet Özkes, *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, 6. Bası, On İki Levha Yayınları, 2019, s. 92. Öğretide ağırlıklı olarak kabul edilen görüş ise, mahkemelerin yetkisine ilişkin belirlenimin icra dairesi için geçerli olmayacağı yönündedir. (Bolayır, Yetki, s. 132; Börü, s. 157; Eriş, s. 541; Kuru, C. 1, 565).

³⁸ Türk Ticaret Kanunu’nun 755. maddesinde, poliçede kabul, ödeme için ibraz, protesto çekilmesi, poliçenin bir nüshasının verilmesinin istenmesi gibi belirli bir kişi nezdinde yapılacak olan bütün işlemlerin, bu kişinin ticaret yerinde ve böyle bir yeri yoksa konutunda yapılması gerektiği öngörülmüştür (Söz konusu düzenleme TTK m. 778/1-i atfıyla bonolar; TTK m. 818/1-r atfıyla çekler açısından da geçerlidir). Anılan düzenlemede, bu işlemlerin yapılacağı yer mahkemelerin yetkisine bağlanmadığından, yetki kaydı burada sayılan işlemler bakımından etkili olmayacaktır.

³⁹ Börü, s. 159; Budak, s. 4; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özkes, s. 92.

yetki olmaması⁴⁰ nedeniyle, yetki itirazında bulunulmadıkça, yetkinin re'sen dikkate alınamayacağı kabul edilmektedir⁴¹. Böylece tarafları tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan bir senede konulan yetki kaydına istinaden açılan davada, davalının ilk itirazda bulunmamasıyla yetkisiz mahkeme, kendiliğinden yetkili hâle gelmektedir (zımnî yetki sözleşmesi)⁴². Yetkiye itiraz hâlinde ise yetki kaydının geçerli sayılabilmesi için aranan koşulların oluştuğu, davacı/ takip alacaklısı tarafından ispatlanmalıdır⁴³.

⁴⁰ Yargıtay'ın yetki sözleşmesi/kaydının varlığı hâlinde “kesin yetki” den söz ettiği bir kararına da rastlanmaktadır. Y. 3. HD., 21.02.2019, E. 2017/5787, K. 2019/1393. Karar ve bu yönüyle eleştirisi için bkz. Şener, Ticari Uyuşmazlıklar, s. 281-283. Söz konusu kararda, “kesin yetki” teriminin “münhasır yetki”yi karşılamak üzere, hatalı kullanıldığı anlaşılmaktadır.

⁴¹ Bolayır, HMK, s. 140. Y. 15. HD., 19.01.2016, E. 2015/5802, K. 2016/239 (Kendigelen (Kırca), s. 190, dn. 456, N. 400). Kesin yetki hâllerinde ise, mahkemenin yetkili bulunması dava şartıdır (HMK m. 114/1-ç). Dava şartlarının mevcut olup olmadığı ise yargılamanın her aşamasında re'sen göz önünde bulundurulabileceği gibi taraflar da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebilirler (HMK m. 115/1). Karş. Tanrıver, Yetki, 467. Öğretide Şener tarafından mahkemenin, yetki sözleşmesinin taraflarının tacir ya da kamu tüzel kişisi olup olmadığına re'sen araştırılması gerektiği belirtilmiştir (Şener, Ticari Uyuşmazlıklar, s. 280). Kanaatimizce, kesin yetki söz konusu olmadıkça mahkemenin yetkiyi ve yetki sözleşmesinin içeriğini re'sen araştırma yetkisinden söz etmek mümkün olmayacaktır. Davanın herhangi bir yetki sözleşmesi olmaksızın yetkisiz mahkemede açılmış olması ile geçersiz yetki sözleşmesine dayanarak yetkisiz yerde açılması arasında bu bakımdan bir fark bulunmamaktadır.

⁴² Zımnî yetki sözleşmesi hakkında farklı görüşler ve değerlendirme için bkz. Bolayır, HMK, s. 138-140; Kuru, C. I, s. 558; Üstündağ, s. 326-328. İcra dairelerinin yetkisi de kesin yetki niteliğinde olmadığından, icra dairelerinin yetkisi bakımından da zımnî yetki sözleşmesi yapılabilir (Belgin Güneş, s. 207).

⁴³ “*Davaya konu yetki şartının düzenlendiği bonoda, keşideci ve lehtar gerçek kişiler olup, tacir olduklarına dair herhangi bir iddia ve savunma ileri sürülmemiştir. Bu durumda, ortada geçerli bir yetki sözleşmesi bulunmadığı anlaşıldığından, ihtiyati hacze itiraz eden (borçlu) mümeyyiz ...'in geçerli yetki itirazı nedeniyle ihtiyati haciz kararına itirazının kabulüne karar verilmesi gerekirken reddine karar verilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir*” Y. 11. HD., 21.11.2016, E. 2016/12119, K. 2016/8983. Aynı yönde Y. 11. HD., 18.04.2016, E. 2015/34121, K. 2016/11455 (Sinerji); Y. 12. HD., 11.12.2017, E. 2016/24745, K. 2017/15353 (Kazancı). Bazı kararlarda söz konusu iddianın mahkemeye araştırılması gerektiği belirtilmiştir: “*6102 Sayılı TTK'nun 12. maddesi anlamında tacir olup olmadığına yöntemine uygun şekilde araştırılarak, tarafların varsa gösterecekleri deliller toplanarak, oluşacak sonuca göre yetki sözleşmesinin geçerli olup olmadığına tespiti ve buna göre yetki itirazının karara bağlanması gerekirken, anılan husus gözardı edilerek eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir*” Y. 12. HD., 02.10.2017, E. 2016/20125, K. 2017/11749. Aynı yönde Y. 12. HD., 17.2.2016, E. 2016/1290, K. 2016/1659 (Kazancı). Ancak bu konudaki araştırma dosya kapsamı ile sınırlı olabilir: “*Somut olayda; takip dayanağı bonoda keşideci ve lehtar gerçek kişi olup dosyada tacir olduklarına dair belge bulunmadığına göre, Torbalı İcra Dairelerinin yetkili bulunduğu dair yetki kaydı geçersizdir*” Y. 12. HD., 12.09.2017, E. 2016/18516, K. 2017/10590 (Kazancı).

Yetki kaydının senede kim tarafından konulabileceği hususunda bir sınırlama bulunmamaktadır. Kural olarak bu kaydın senede düzenleyen tarafından konulması gerekir⁴⁴. Bununla birlikte cirantaların senede yetki kaydı koyması da mümkündür. Ciranta tarafından konulan yetki kaydı, sadece senede bu kaydı koyan ciranta ile ondan sonra gelen başvuru borçluları ve hamil açısından sonuç doğuracaktır. Ancak senet üzerinde yetki kaydı yazılmaya elverişli, matbu bir boşluk bırakılmış olduğu hâllerde, bu boşluk doldurulmaksızın senet tedavül ettirilmiş ise, açık kambiyo senedi karinesinden⁴⁵ hareketle, senedin doldurma yetkisi ile birlikte devredilmiş olduğunun kabulü gerekir. Bu şekilde doldurulan yetki kaydı çerçevesinde, anlaşmaya aykırılık söz konusu olmadıkça, senette imzası bulunan tacir veya kamu tüzel kişisi olan herkesin yetki kaydı ile bağlı olduğu sonucuna ulaşmak gerekir. Buna karşılık unsurları tam bir senette, karşı tarafa böyle bir yetki verilmediği hâlde bir yetki kaydı eklenmişse, doldurma hakkının varlığından ve geçerli bir yetki kaydından söz edilemeyecektir. Zira senet üzerinde yetki kaydının yazılmasına elverişli matbu bir alan ya da bu yönde açık bir doldurma anlaşması olmadıkça, senedi alanın senet üzerine yetki kaydı eklemeye yetkili olmadığı kabulü gerekir. Buna rağmen yetki kaydı, senede sonradan, tek taraflı olarak eklenmişse senet metninde değişiklik (tahrifat) söz konusu olur ve yetki kaydı bu nedenle yazılmamış sayılır. Ancak senede bu kaydın varlığından sonra imza atanlar, senedin yeni hâli ile sorumlu tutulacaklardır (TTK m. 748).

C. Yetki Sözleşmesinin Geçerliliği Bakımından Yapılan İşin Niteliği

Yetki sözleşmesinin geçerliliği bakımından, yapılan işin ticari iş niteliğinde olması gerekmez⁴⁶; kamu tüzel kişileri ve gerçek kişi tacirler,

⁴⁴ Bkz. Bozer/Göle, Kıymetli Evrak, s. 319.

⁴⁵ Söz konusu karine ve doldurma hakkının kapsamı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ebru Tüzemen Atik, Açık Kambiyo Senetleri, 2. Baskı, Ankara 2019, s. 147-151, 167-172.s

⁴⁶ Bozer/Göle, Kıymetli Evrak, s. 318. “...yetki sözleşmesi düzenleyebilecek şahıslar, sadece tacirler veya kamu tüzel kişileri olarak belirlenmiştir. Madde metninde tacirden anlatılmak istenen, işin ticari nitelikte olması değil, tarafların kanunlarda tacir olarak tanımlanan kişiler olmasıdır. Sözleşmenin konusunun ticari iş olması, gerçek kişilere yetki sözleşmesi yapma imkanı vermemektedir” Y. 12. HD., 03.06.2020, E. 2019/5294, K. 2020/3678. Aynı yönde Y. HGK., 15.11.2018, E. 2017/12-2253, K. 2018/1718 (Kazancı); Y. 12. HD., 02.03.2017, E. 2016/11521, K. 2017/3052 (Sinerji); Y. 12. HD., 18.01.2017, E. 2016/8864, K. 2017/594 (Lexpera); Y. 12. HD., 07.05.2013, E. 2013/8038, K. 2013/17599 (Eriş, s. 698-699). Aksi yönde Belgin Güneş, s. 202-203; Şener, Ticari Uyuşmazlıklar, s. 286. Konu hakkında bir karar değerlendirmesi için bkz. Boran Güneysu, s. 1067-1089.

adi işlerine (TTK m. 19/1) ilişkin olarak da yetki sözleşmesi yapabilirler⁴⁷. Tacirin yetki sözleşmesi yapabilmesi, ticari işletmesiyle ilgili işlerle sınırlı tutulmamış; bilakis tacir sıfatına bağlanmıştır. Bu kapsamda, bir ticari işin varlığı da, tarafları tacir ya da kamu tüzel kişisi olmadıkça yetki sözleşmesi yapılabilmesi sonucunu ortaya çıkarmaz⁴⁸. Her ne kadar kambiyo senedi düzenlenmesi başlı başına, TTK m. 4 uyarınca bir mutlak ticari iş niteliği göstermekte ise de, özellikle temel ilişkide yer alan yetki kaydıyla kambiyo senedine dayalı yetkinin belirlenebilmesi açısından tereddüte düşülmemelidir.

Bu yönüyle ilk bakışta, tacirin tüketici konumunda olduğu bir tüketici işleminde de, HMK m. 17 düzenlemesi kapsamında bir yetki sözleşmesine taraf olabileceği sonucuna ulaşmak mümkündür. HMK m. 17 düzenlemesinin gerekçesinde de “*özellikle tacir olmayan gerçek kişi tüketiciler*”in korunması amacıyla söz edilmiştir⁴⁹. Bu kapsamda tacirin, tüketici konumunda olduğu bir ilişkide kıymetli evrakla borçlanması hâlinde bir yandan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un (TKHK) 4/5. maddesinin

⁴⁷ *Kaya*’ya göre, sınırlamanın sebebinin zayıf tarafı korumak olduğu düşünüldüğünde gerçek kişi tacirlerin TTK m. 19/1 uyarınca ticari sayılmayan işlerinde yapmış oldukları yetki sözleşmelerinin geçerli kabul edilmemesi gerekmektedir. Bu düşünceye göre, herkes için kabul edilen korumalardan tacirin adi işlerinde yararlanmamasını haklı kılacak bir neden bulunmamaktadır. *Kaya* (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Nomer Ertan), s. 136-137, N. 255; Aynı düşüncede olan *Nomer Ertan* tarafından da, gerçek kişi tacirin ancak kendi ticari işletmeleri ile ilgili işlemlerinde yetki sözleşmesi/yetki şartı akdedebileceği belirtilmiştir. *Nomer Ertan* (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 282, N. 561. *Can* tarafından ise, HMK m.17’den tacirin ticari olmayan işleri için de yetki sözleşmesi yapabileceği anlamı çıksa da, düzenlemenin getiriliş amacından sırf tacir kavramına bağlı olarak bir değerlendirme yapılamayacağı, tüketici sözleşmeleri açısından hükme bir istisna tanınması gerektiği ileri sürülmüştür. *Can, Tacir*, s. 256. *Şener* tarafından da gerçek kişi tüketicilerin yetki sözleşmesi yapamayacağı belirtilmiştir. *Şener, Ticari Uyuşmazlıklar*, s. 262. Alman hukukunda da yetki sözleşmesi yapabilmek bakımından tacir olmak yeterli görülmekte; işin ticari iş olmasının önem taşımadığı belirtilmektedir. Bkz. *Adolf Baumbach/Wolfgang Lauterbach/Jan Albers/Peter Hartmann, Zivilprozessordnung*, 1. Band, 48. Aufl., C. H. Beck, 1990, § 38, s. 105; *Rosenberg/Schwab/Gottwald*, s. 184, Rn. 5; *Stein/Jonas/Bork*, § 38, N. 16.

⁴⁸ *Yılmaz, Şerh*, s. 478. Y. 12. HD., 01.10.2015, E. 2015/19908, K. 2015/22751 (YKD, 2016, S. 1, s. 67-68; *Ali Bozer/Celal Göle, Ticari İşletme Hukuku, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları*, 2017, s. 104).

⁴⁹ 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun kanunlaşan metnin 17. maddesine karşılık gelen 22. madde gerekçesine göre; “*Tacirler veya kamu tüzel kişileri dışındaki diğer kişiler; özellikle, tacir olmayan gerçek kişi tüketiciler; tacirler veya kamu tüzel kişilerine karşı hukukten daha zayıf durumdadır. O nedenle, bu kimselerin, daha güçlü olanlara karşı korunmaları gereklidir*”. Belirtmek gerekir ki, gerekçedeki “gerçek kişi” vurgusu karşısında ilk bakışta, tüzel kişi tacir olan dernek ve vakıfların, ticari işletmelerinin faaliyet alanı dışındaki işlemleri nedeniyle tüketici sıfatını haiz olmaları ihtimali dışlandıği sonucuna varılabilir. Ancak burada daha ziyade böyle bir ihtimalin değerlendirilmediği kanaati hâsıl olmaktadır.

uygulanması, yani senedin nama yazılı ve taksitli satışlarda her bir taksit ayrı ayrı olacak şekilde düzenlenmesi gerekirken (TKHK m. 4/5), diğer yandan sözleşmedeki yetki kaydının geçerliliği bakımından tarafların tacir sıfatını haiz olmasının yeterli kabul edilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Yetki kaydının, bağımsız bir sözleşme özelliği göstermesi karşısında, gerek HMK m. 17 gerekse TKHK m. 4/5 düzenlemesi kapsamında geçerli kabul edilmesine bir engel bulunmamaktadır. Esasen tüketici konumundaki tacirin bu şekildeki bir korumadan mahrum kalması makul değildir. Ancak, her türlü borcu için iflasa tâbi olan (TTK m. 18/1) tacirin, tüketici konumunda olduğu bir işlemde, yetki kaydının geçersiz sayılmasına dayanak teşkil edebilecek açık bir düzenleme de bulunmamaktadır⁵⁰. Bu noktada haksız şarta ilişkin hukuki koruma devreye girecektir.

Öğretide daha önce, kanunun amacından hareketle, tacirin tüketici konumunda olduğu sözleşmelerde yetki sözleşmesi yapılamayacağı, aksinin kabulü hâlinde de tüketici konumundaki tacirin taraf olduğu yetki sözleşmesinin “*haksız şart*” (TKHK m. 5/1) kabul edilerek TKHK m. 5/2 uyarınca geçersiz sayılması gerektiği belirtilmiştir⁵¹. Anılan fikre, yetki sözleşmesinin geçersiz sayılacağı yönündeki değerlendirme bakımından katılamasak da, bu ihtimalde haksız şarta ilişkin düzenlemenin uygulanması mümkün kabul edilmelidir. Gerçekten de tacir konumundaki tüketicinin, yetki sözleşmesi akdedebilmesine ve dolayısıyla kıymetli evraka konulan yetki kaydı ile bağlı tutulabilmesine rağmen, yetki kaydının tüketici aleyhine haksız şart olarak nitelendirilerek, TKHK m. 5/2 kapsamında geçersiz sayılması⁵² kuvvetle muhtemeldir. Ne var ki, tüketici konumundaki tacirin taraf olduğu yetki sözleşmesinin/yetki kaydının geçersiz sayılması, haksız şart olarak nitelendirilebilmesine, bu kapsamda özellikle “*dürüstlük kuralına aykırı düşecek biçimde tüketici (konumundaki tacir) aleyhine dengesizliğe neden (olabilecek)*” (TKHK m. 5/1) nitelikte olmasına bağlıdır. Çoğu kez güçlü tarafın tek taraflı olarak sözleşmeye eklediği bir kayıttan ibaret olan yetki

---

⁵⁰ Karş. Can, Tacir, s. 256; Şener, Ticari Uyuşmazlıklar, s. 286.

⁵¹ Can, Tacir, s. 257. Tüketicilerin taraf olduğu genel işlem şartlarında yer alan yetki şartının, tüketicinin yerleşim yeri dışında ve sözleşme ilişkisi ile bağlantısı olmayan bir yerde davasını takip edecek nitelikte olması hâlinde “haksız şart” sayılacağı ve bağlayıcı olmayacağı yönünde bkz. Budak, s. 21. Söz konusu sonuç, genel işlem şartı içerisinde olup olmadığına bakılmaksızın, tüketicinin taraf olduğu tüm işlemler açısından geçerli kabul edilmelidir.

⁵² TKHK m. 6/2’deki haksız şartların “*kesin olarak hükümsüz*” olacağı şeklindeki düzenlemenin sonucu olarak böyle bir işleme ilişkin kambiyo senetlerindeki yetki kaydı yazılmamış sayılacaktır.

kaydının, tüketici konumundaki tacirin durumunu ağırlaştıracak nitelikte olması hâlinde haksız şart olarak kabulü gerekir.

D. Yetki Sözleşmesinin Geçerliliği Bakımından Tacir Sıfatı

Yetki sözleşmesine taraf olabilme, “*tacir olmanın sonuçları*” arasındadır⁵³. Ancak bu sonuç, her iki tarafın da tacir olması hâlinde ortaya çıkan sonuçlardan değildir⁵⁴. Zira yetki sözleşmesi, tacirler arasında yapılabileceği gibi, tacir ile kamu tüzel kişisi arasında ya da kamu tüzel kişisi ile bir başka kamu tüzel kişisi arasında da yapılabilir. Burada tacir olmanın sonucu, “*yetki sözleşmesine taraf olabilme*” şeklinde kendini göstermekte ve bir kimse, tacir sıfatını haiz olmakla, yetki sözleşmesi yapmaya muktedir hâle gelmektedir. Ne var ki, sözleşmenin taraflarından yalnız birinin tacir olması yetki sözleşmesi yapılabilmesi açısından tek başına yeterli değildir; sözleşmenin karşı tarafı da tacir veya kamu tüzel kişisi olmalıdır.

Tacir kavramının belirlenmesi için TTK hükümlerine müracaat etmek gerekir⁵⁵. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun birinci kitabı olan “Ticari İşletme”nin, “Tacir” başlığını taşıyan birinci kısmında sırasıyla gerçek kişilerin (TTK m. 12/1) ve tüzel kişilerin (TTK m. 16) tacir sıfatı düzenlenmiş ve donatma iştiraki de (TTK m. 17) tacirlere ilişkin hükümlere tâbi tutulmuştur.

⁵³ Rıza Ayhan/Hayrettin Çağlar/Mehmet Özdamar, Ticari İşletme Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 13. Baskı, Yetkin Yayınları, 2020, s. 243; Bozer/Göle, Ticari İşletme, s. 104; Tamer Bozkurt, Ticari İşletme Hukuku, Gözden Geçirilmiş, Güncellenmiş, Genişletilmiş 3. Baskı, Legem Yayınları, 2019, s. 240; Nomer Ertan (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 281-283, N. 559-563.

⁵⁴ Karş. Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 243-244; Bozkurt, s. 240.

⁵⁵ “6103 sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun’un 10. maddesinde ticari işletmeler hakkında 6102 sayılı TTK’nın 11/2 madde ve fıkrasında öngörülen Bakanlar Kurulu kararı çıkarılıncaya kadar yürürlükte bulunan düzenlemelerin uygulanacağı belirtildiğinden Bakanlar Kurulu kararının uygulanmasına devam edilerek esnaf ve tacir ayırımının anılan kararda belirtilen kstasların değerlendirilmesi suretiyle yapılması gerekecektir.

Dosya kapsamı itibarıyla itiraz edenin faaliyetinin esnaf faaliyetleri sınırında kaldığı, tacir olduğuna dair dosya içerisinde herhangi bir bilgi ve belge olmadığı, sadece gelir vergisi mükellefi olmasının tacir sayılmasını gerektirmeyeceği, bu nedenle yukarıda açıklanan esnaf/tacir ayırımı konusundaki düzenlemeler doğrultusunda değerlendirme yapılmadan ihtiyati hacze itiraz edenin tacir olduğunun kabulü ile sonuca varılması doğru olmadığı gibi dava konusu bono nedeniyle yapılan icra takibine yapılan yetki itirazı icra mahkemesince kabul edilerek kararın kesinleştiği ve takip dosyasının Isparta İcra Dairesine gönderildiği dikkate alınarak, yetki itirazının kabul edilerek mahkemece yetkisizlik nedeniyle ihtiyati haczin kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken yanlıgılı gerekçelerle ihtiyati hacze itirazın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir” Y. 11. HD., 16.10.2017, E. 2017/3898, K. 2017/5384 (karararama.yargitay.gov.tr).

Tacir sıfatını haiz olacaklar belirlenirken ayrıca “tacir sayılan” ve “tacir gibi sorumlu olan” kimselere de yer verilmiştir.

TTK m. 12/1’e göre gerçek kişi tacir, “*Bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten kişi*”dir. Böylece bir ticari işletme işleten adi şirketin gerçek kişi ortakları ile kanuni temsilcisi vasıtasıyla bir ticari işletme işleten küçük ve kısıtlılar da (yasal temsilcileri aracılığıyla) tacir sıfatına bağlı olarak yetki sözleşmesine taraf olabileceklerdir⁵⁶. Küçük ve kısıtlılar adına ticari işletme işletildiğinde tacir sıfatı küçük veya kısıtlıya ait olacağından (TTK m. 13), bunlar adına yasal temsilcileri tarafından yetki sözleşmesi yapılabilir.

Tüzel kişilerin tacir sıfatına ilişkin TTK m. 16/1 uyarınca, “*Ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar da tacir sayılırlar*”. Burada belirtilen tacirlerin yetki sözleşmesine taraf olmaları mümkündür⁵⁷. Tacire ilişkin hükümlerin aynen uygulanacak olması nedeniyle (TTK m. 17), donatma iştiraki adına yetki sözleşmesi akdedebileceği düşünülebilirse de⁵⁸, tüzel kişiliği haiz olmamasına nedeniyle kanaatimizce donatma iştiraki adına kambyo taahhüdünde bulunulması mümkün olmadığı gibi bu ortaklığın senet lehtarına ya da hamili olmasından da söz edilemez⁵⁹. Ancak müşterek donatanlar yetki sözleşmesine taraf olabilir.

Bu noktada özellikle, “*tacir sayılan*” ya da “*tacir gibi sorumlu olan*”

⁵⁶Yetki sözleşmelerine ilişkin söz konusu değerlendirme ve tüzel kişilerin tacir sıfatı hakkında detaylı inceleme için bkz. Can, Tacir, s. 248, 251-255.

⁵⁷ TTK m. 16/2’de belirtilen gelirin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıfların işletmesi, tüzel kişiliği olmasa da tacir sayılır ve tıpkı derneklerde olduğu gibi, tüzel kişiliği bulunmayan tacir adına vakfın yetki sözleşmesi yapabileceği yönünde bkz. Can, Tacir, s. 252. Tüzelkişi tacirlerin ve kamu tüzel kişilerinin yetki sözleşmesine taraf olabilmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Şener, Ticari Uyuşmazlıklar, s. 267-274.

⁵⁸ Donatma iştirakinde gemiyi işleten müşterek donatanlar ile donatma iştirakinin yetki sözleşmesi yapabileceği yönündeki kanaat ve daha fazla bilgi için bkz. Can, Tacir, s. 255.

⁵⁹ Donatma iştirakinin taraf ehliyetine sahip olup olmadığı hususunda da fikir birliği bulunmamaktadır. Ayrıntılı bilgi ve farklı görüşler için bkz. Vildan Peksöz, Medenî Usûl Hukuku Açısından Adi Ortaklık İlişkileri, Oniki Levha Yayınları, 2020, s. 128-129; İbrahim Özbay, “Donatma İştirakinin İflâsı”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XII, S. 1-2, 2008, s. 163-165. Donatma iştirakinin tacir sıfatı ve hakkında daha fazla için Mertol Can, “Donatma İştirakinde Tacir Sıfatının Aidiyeti ile Müşterek Donatanlar Hakkında da İflâs Kararının Verilip Verilmeyeceği Meselesi”, Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp’e Armağan, C. I, İstanbul 2003, s. 907-930.

kimselerin HMK m. 17 kapsamında yetki sözleşmesi yapıp yapamayacakları sorusu üzerinde durmak gerekir.

TTK m. 12/2 düzenlemesinde “*tacir sayılma*” sonucunun ortaya çıkmasına neden olan bir özel düzenlemeye yer verilmiştir. Anılan hüküm uyarınca, “*Bir ticari işletmeyi kurup açtığını, sirküler, gazete, radyo, televizyon ve diğer ilan araçlarıyla halka bildirmiş veya işletmesini ticaret siciline tescil ettirerek durumu ilan etmiş olan kimse, fiilen işletmeye başlamamış olsa bile tacir sayılır*”. Bu kimseler, henüz bir ticari işletmeyi fiilen işletmeye başlamamış olmalarına rağmen tacir olmanın sonuçlarına tâbi tutulmuştur.

Tacir sayılan bir diğer grup da yasağa rağmen ticari işletme işletenlerdir. TTK m. 14/1 düzenlemesinde, ticari işletme işletmesi yasaklanan ya da izne tâbi kılınanların da tacir sayılacakları belirtilmiştir. Dolayısıyla bu kimseler yetki sözleşmesi yapabileceklerdir. Şirketler topluluğunda hâkim teşebbüs de, tacir sayılması (TTK m. 196/5) nedeniyle yetki sözleşmesine taraf olabilir.

Anılan düzenlemeler kapsamında, “*tacir sayılan*” kimselerin, tacir olmanın sonuçları bakımından tacirden farkı bulunmamaktadır. Bunun sonucu olarak, tacir sayılanlar da tacir olmanın hem nimetlerinden yararlanacak hem de külfetlerine katlanacaklardır⁶⁰. Söz konusu sonucun ortaya çıkması bakımından, yetki sözleşmesinin tacirin lehine yahut aleyhine sonuçlar doğurmasının bir önemi de bulunmamaktadır. Böylece TTK m. 12/2 kapsamında tacir sayılan bir kimsenin yetki sözleşmesi yapabilmesi de mümkündür⁶¹.

TTK m. 12/3 düzenlemesinde ise “*Bir ticari işletme açmış gibi, ister kendi adına, ister adi bir şirket veya her ne suretle olursa olsun hukuken var sayılmayan diğer bir şirket adına ortak sıfatıyla işlemlerde bulunan kimse, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu olur*” ifadesine yer verilmiştir. “*Tacir gibi sorumlu*” olan bu kimseler, tacir olmanın nimetlerinden

⁶⁰ Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, 25. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2019, s. 130; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 209; Nomer Ertan (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 260, N. 493.

⁶¹ Pekcanitez/Akkan, s. 305, dn. 395; Can, *Tacir*, s. 249; Nomer Ertan (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 282, N. 560; Şener, *Ticari Uyuşmazlıklar*, s. 266; Yılmaz, Şerh, s. 473. Aynı yönde Musielak/Voit/Heinrich, § 38, Rn. 10. *Tanrıver* tarafından da, Türk hukukunda tabi olunacak hukuki rejim itibarıyla, tacir kavramının kapsamına çok geniş bir kategoriye teşkil edecek şekilde, tacir olmadıkları hâlde sorumluluk bakımından tacirler hakkındaki hükümlere tâbi tutulanların da dahil olduğu belirtilmiştir (Tanrıver, *Usûl*, s. 243, dn. 217).

yararlanamayacak ancak külfetlerine katlanacaktır⁶².

Tacir gibi sorumlu olanların taraf oldukları yetki sözleşmelerinin geçerli kabul edilip edilemeyeceği hususunda öğretide farklı görüşlerle karşılaşmak mümkündür. Bir görüşe göre, TTK m. 12/3 hükmünün amacı, tacir gibi sorumlu olan kimselerle işlem yapan iyiniyetli üçüncü kişileri korumak olduğundan, karşı tarafın iyiniyetli olması hâlinde yetki sözleşmesinin geçerli kabul edilmesi gerekir⁶³. Bu düşünce uyarınca, tacir gibi sorumlu olan kimse, iyiniyetli tacirle ya da kamu tüzel kişisi ile yetki sözleşmesi yaptıktan sonra, tacirlere tanınmış olan haklardan yararlanamayacak ve yetki sözleşmesinin geçersizliğini ileri süremeyecektir⁶⁴. Bir başka görüşe göre tacir gibi sorumlu olanların yetki sözleşmelerinin geçerliliği bakımından davacı olup olmamasına bakılması gerekirken⁶⁵; bizim de katıldığımız karşı görüş uyarınca, tacir gibi sorumlu olanlar yetki sözleşmesi yapamazlar⁶⁶.

HMK m. 17’de açıkça “tacir”den söz edilmektedir ve TTK m. 12/3 kapsamında “tacir gibi sorumlu” olan bu kimseler tacir değildir. Tacir gibi sorumlu olanların yetki sözleşmesine taraf olabilmesi için, HMK m. 17’de yetki sözleşmesinin taraflarına ilişkin sınırlamanın amacı bakımından bir değerlendirme yapılması düşünülebilir. Ancak bu kimselerin giriştiği işlemde güçsüz konumda bulunmasından ve korunması ihtiyacından söz etmek güçtür. Öte yandan TTK m. 12/3 düzenlemesiyle “tacir gibi sorumlu” tutulma şeklinde ortaya çıkan sonucun, etkilerini usul hukuku alanında gösteren bir sözleşmenin geçerliliği bakımından uygulanması da kanaatimizce mümkün gözükmemektedir.

---

⁶² Bkz. Arkan, s. 126; Ayhan/Çağlar/Özdamar, s. 210. Tacir gibi sorumlu olma sonucu, hukuki görünüş teorisi kapsamında, iyiniyetli üçüncü kişilerin korunması amacıyla getirilmiştir. Bu nedenle tacir gibi sorumlu olanlar, tacire tanınan haklardan yararlanamazlar. Bkz. Arkan, s. 126.

⁶³ Can, Tacir, s. 250-251. Benzer bir düşünceye göre, tacir gibi sorumlu kimselerin yapmış olduğu yetki sözleşmelerinde karşı tarafın da dikkate alınması gerekmekte ve bu kimseler her ne kadar tacir sıfatını haiz olmasalar da sorumluluktan kaçmaları önlenmelidir. Yağmur, s. 3881.

⁶⁴ Can, Tacir, s. 250.

⁶⁵ Belgin Güneş, s. 203. Şener tarafından da bu kapsamda, taciri gibi sorumlu olanların yetki sözleşmesine dayanarak yetkisiz mahkemede dava açamayacağı, ancak iyiniyetli olması kaydıyla karşı tarafın yetki sözleşmesinde belirtilen yerde dava açabileceği belirtilmiştir. Şener, Ticari Uyuşmazlıklar, s. 266.

⁶⁶ Pekcanitez/Akkan, s. 305, dn. 395; Boran Güneysu, s. 1089; Nomer Ertan (Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya), s. 282, N. 560; Yılmaz, Şerh, s. 473.

Tacir gibi sorumlu olanların yetki sözleşmesine taraf olup olamayacakları sorusunun cevabı, yetki sözleşmesinin tacir açısından bir nimet mi yoksa külfet mi olduğu sorusu ile de yakından ilişkilidir. Yetki sözleşmesi yapabilme, öğretide kimi zaman bir “nimet”⁶⁷ kimi zaman da “hak” olarak değerlendirilmiştir⁶⁸. Bu kapsamda, sözleşme hürriyetine tarafların yetki sözleşme yapması bakımından kanuni bir sınırlama getirilmiş olduğu da belirtilmiştir⁶⁹.

Tacir olmanın yetki sözleşmesine taraf olabilme şeklinde ortaya çıkan bu sonucunun, kişiye bir hak vermekte olduğu açıktır. Yetki sözleşmenin yapılmasında taraflara ilişkin sınırlama, her ne kadar zayıf tarafın korunması amacıyla getirilmiş olsa da, ticari hayatta bir nimet olarak kendini gösterebilir. Ancak bu hak, tacire her zaman bir nimet getirmemekte bazen de külfet yükleyebilmektedir. Uygulamada yetki sözleşmeleri daha ziyade, güçlü tarafın kabul ettiği yerin sözleşmeye yazılmasıyla ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda yetki sözleşmesinin geçerli sayılması sonucu, tacirin güçlü olduğu sözleşmelerde lehine, nispeten güçsüz olduğu hukuki ilişkilerde ise aleyhine sonuçlar doğurabilir. Böylece ilk bakışta, somut olayın özelliklerine göre yetki kaydının, tacir olmanın külfetlerine katlanan “tacir gibi sorumlu” kimsenin durumunu ağırlaştırıp ağırlaştırmadığının araştırılması gerektiği gibi bir sonuç akla gelebilir. Ancak böyle bir sübjektif yorumun her bir uyumsuzlukta ayrı ayrı yapılması oldukça zordur ve bu şekilde bir sonuç, ticaret hayatının gerekleri ile usul ekonomisine uygun olmayacaktır. Benzer şekilde tacir gibi sorumlu olan kimsenin mi karşı tarafın mı yetki sözleşmesine dayandığı şeklindeki bir ayrıma gitmek de uygulamada, özellikle karşı dava, menfi tespit gibi durumlarda karışıklığa neden olabilecek niteliktedir. Netice olarak, yetki sözleşmesine taraf olabilmenin bir hak olarak değerlendirilmesi gerekir ve bu sözleşme, etkileri bakımından çoğu zaman bir nimet şeklinde belirir. Böylece “tacir gibi sorumlu” olan kimselerin yetki sözleşmesine taraf olma imkânından yoksun olduklarının kabul edilmesi daha net ve makul bir sonuçtur.

Çeklere konulabilecek yetki kaydı bakımından, “tacir çekleri” üzerinde

⁶⁷ Yetki sözleşmesi yapılmasının, her iki tarafı tacir olan bir borç ilişkisinde “nimet” olarak nitelendirilebileceği yönünde bkz. Bozkurt, s. 240.

⁶⁸ Yetki sözleşmesi yapma hakkı şeklindeki kullanım için bkz. Bozer/Göle, Ticari İşletme, s. 104. Öğretide, HMK m. 17/1 kapsamında yetki sözleşmesi yapabilmenin, sözleşme özgürlüğü çerçevesinde bir hak olduğu belirtilmiştir. Stein/Jonas/Bork, § 38, N. 4; Can, Tacir, s. 250.

⁶⁹ Aşık, s. 15-16; Bolayır, HMK, s. 132; Boran Güneysu, 1074; Kuru, C. I, s. 596; Yılmaz, Şerh, s. 474.

ayrıca durmak gerekir. 5941 sayılı Çek Kanunu (ÇekK) ile tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ile hamiline düzenlenecek çeklerin, açıkça ayırt edilebilecek biçimde bastırılacağı düzenlenmiştir⁷⁰ (ÇekK m. 2/6). Çeklerde yer alabilecek yetki kaydının geçerliliği açısından, çekin “*tacir çeki*” niteliğinde olup olmamasının bir etkisi bulunmamaktadır. Tacirin ticari işletmesiyle ilgili iş ve işlemlerinde, tacir olmayan kişinin çek defterini kullanarak çek düzenlemesi durumunda, hakkında hapis cezası uygulanacağı öngörülmüştür (ÇekK m. 7/1). Ancak burada yalnız cezai yaptırımı olan bir düzenleme söz konusudur⁷¹; bu kurala uyulmaması çekin geçerliliğine etkili değildir. Buna göre, bir tacirin, tacir çeki kullanmaksızın keşide edeceği çekler hukuken geçerli olacağı gibi; tacir olmayan bir kimsenin tacir çeki düzenlemesi de çekin geçerliliğini etkilemez. Kaldı ki esnaf da tacir çeki düzenleyebilmektedir (ÇekK m. 2/11).

Son olarak belirtilmelidir ki, temsilci vasıtasıyla yapılan yetki sözleşmelerinde ve yetki kayıtlarının geçerliliği bakımından temsilcinin tacir sıfatını haiz olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır⁷². Doğrudan temsilde belirleyici olan temsil olunanın tacir olmasıdır.

E. Tacir veya Kamu Tüzel Kişisi Sıfatının Aranacağı An

Yetki kaydının geçerliliği bakımından tarafların tacir veya kamu tüzel kişisi sıfatını haiz olması gereken an hususunda öğretide fikir birliği bulunmamaktadır. Bir görüşe göre, yetki kaydının geçerliliği bakımından taraflar, “*icra takibi veya davanın açıldığı zamanda*” tacir sıfatına sahip olmalıdır⁷³. Ancak daha önce de ele alındığı üzere, HMK m. 17 düzenlemesiyle yetki sözleşmesinin tarafları açısından getirilen sınırlamanın amacı, sözleşmenin yapıldığı sırada sözleşmenin taraflarının korunmasıdır⁷⁴. Bu nedenle, bizim de katıldığımız karşı görüş kapsamında, tarafların, “*sözleşmenin yapıldığı anda*” tacir ya

⁷⁰ Ayrıca bkz. TCMB'nin 2010/2 sayılı Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar ile Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararlarının Bildirilmesine ve Duyurulmasına İlişkin Tebliği, m. 3/1-d (RG, 20.01.2010, 27468).

⁷¹ Ayrıntılı bilgi ve inceleme için bkz. Beşir Fatih Aydoğan, 5941 Sayılı Çek Kanunu'na Göre Yeni Çek Türleri, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 1, 2010, s. 86-107.

⁷² Bkz. Musielak/Voit/Heinrich, § 38 Rn. 10 ve orada anılan yazarlar.

⁷³ Börü, s. 168; Budak, s. 4. Stein/Jonas/Bork, § 38, N. 15. Börü'ye göre, yetki kaydının ciranta açısından bağlayıcı olabilmesi de, cirantanın davanın açıldığı ya da takibin başlatıldığı anda tacir yahut kamu tüzel kişisi olmasına bağlıdır. Bkz. Börü, s. 164.

⁷⁴ Bkz. Aşık, s. 43; Murat Atalı/İbrahim Ermenek/Ersin Erdoğan, Medenî Usûl Hukuku, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, 2020, s. 196.

da kamu tüzel kişisi sıfatını haiz olmaları gerekli ve yeterlidir⁷⁵. Tacir ya da kamu tüzel kişisi sıfatının sonradan kaybedilmiş olması, geçerli bir biçimde kurulmuş olan yetki sözleşmesinin ortadan kalkmasına neden olmayacağı gibi; bu sınıflardan birinin sonradan kazanılması da başlangıçta geçersiz olan bir yetki sözleşmesini geçerli hâle getirmeyecektir.

Kambiyo senetlerinde yetki kaydı bakımından bu anın, akit teorisi kapsamında, kambiyo senedinin düzenlenerek karşı tarafa teslim edildiği an olarak kabulü gerekir. Yetki kaydı, ister senedin karşı tarafa teslimi anında senet üzerinde yazılı ister karşı tarafa verilen doldurma yetkisi kapsamında sonradan doldurulmuş olsun, senedin düzenlenerek karşı tarafa teslim edildiği anda taraflar tacir ya da kamu tüzel kişisi ise HMK m. 17’de öngörülen bu şart sağlanmış olacaktır. Tarafların tacir sıfatını ya da kamu tüzel kişiliğini sonradan kaybetmiş olması, yetki kaydının geçerliliğine etkili değildir. Kambiyo taahhüdünde bulunulduğu anda eksik olan bu şartın sonradan tamamlanmasının ise mümkün olmadığı kabul edilmelidir⁷⁶. Bu şekilde başlangıçta hükümsüz olan yetki sözleşmesi ya da kaydı sonradan geçerli hâle

⁷⁵ Aşık, s. 26; Boran Güneysu, s. 1074, dn. 16; Can, Tacir, s. 248; Musielak/Voit/Heinrich, § 38, Rn. 11; Şener, Ticari Uyuşmazlıklar, s. 263. Bu kapsamda “*usul kurallarının derhal uygulanması ilkesi*” nedeniyle 6100 sayılı HMK’nın yürürlüğe girmesinden önce, yani 01.10.2011 tarihinden önce düzenlenen kambiyo senetlerindeki yetki kaydının tâbi olduğu geçerlilik koşulları bakımından da 6100 sayılı HMK m. 17 ve 18 düzenlemeleri uygulama alanı bulacaktır. Böylece 01.10.2011 tarihinden sonra açılan dava ve takiplerde de, senet üzerindeki yetki kaydı bu tarihten önce konulmuş olsa bile 6100 sayılı HMK hükümleri uygulanacaktır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun oy çokluğuyla vermiş olduğu bir kararında da, uygulanacak hükümler bakımından yetki kaydının geçerlilik koşulları bakımından bonoya yetki kaydının konulduğu tarihin değil, yargılamanın başladığı (davanın açıldığı veya takibin başladığı) tarihin esas alınması gerektiğine hükmedilmiştir. Karar uyarınca, “... *eldeki dava yönünden işlemin tamamlanıp tamamlanmadığının tespiti için kambiyo senedinin düzenlendiği (yetki şartının konulduğu) tarihin değil, yargılamanın başladığı (davanın açıldığı veya takibin başladığı) tarihin esas alınması gerektiği, takip tarihi itibarıyla yürürlükte olan HMK’nın 448 ve 17. maddeleri ve yukarıda yapılan açıklamalar uyarınca yetki sözleşmesinin geçersiz olduğu kabul edilmekle yerel mahkemece Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulması gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır*”. Y. HGK., 15.11.2018, E. 2017/2253, K. 2018/1718. Aynı yönde Y. 11. HD., 05.12.2016, E. 2016/12976, K. 2016/9298 (Sinerji); Y. 12. HD., 03.04.2019, E. 2019/196, K. 2019/5442 (Kazancı). Yetki sözleşmelerine ilişkin genel açıklamalar kapsamında bkz. Aşık, s. 43-44; Boran Güneysu, s. 1079-1082; Budak, s. 12-19; Setenay Yağmur, “Türk Hukukunda Çeke Konulabilecek Kanunda Öngörülmeyen Bazı İhtiyari Kayıtlar”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cevdet Yavuz’a Armağan, C. 22, S. 3, 2016, s. 2882-2883.

⁷⁶ Yetki sözleşmelerine ilişkin genel açıklamalar bakımından bu yönde bkz. Aşık, s. 26. Kuruluş aşamasında yapılan bir yetki sözleşmesinin geçerliliği için şirketin kurulmasının yeterli olacağı yönünde bkz. Stein/Jonas/Bork, § 38, N. 15.

gelmeyecektir. Kaldı ki taraflar, senet dışında da her zaman yeni ve geçerli bir yetki sözleşmesi yapma imkânına sahiptir.

III. Yetki Kaydının Tacir veya Kamu Tüzel Kişisi Olmayan Avalist ve Cirantalara Etkisi

Senet üzerinde yer alan kayıtlar, kural olarak senede imza koyan tüm kişileri bağlar⁷⁷. Ancak yetki kaydının geçerliliği, taraflarının tacir ya da kamu tüzel kişisi olmasına bağlı olduğundan, bu kaydın tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan senet sorumlularına ve hamile etkisinin belirlenmesi gerekir. HMK m. 17 düzenlemesi kapsamında, senedin devri ya da aval yoluyla temini hâlinde yetki kaydının akıbeti hususunda bir açıklık bulunmamaktadır.

Avalist ve cirantaların, tacir veya kamu tüzel kişisi sıfatını haiz olması ihtimalinde yetki kaydı ile bağlı olacağı hususunda bir duraksama yoktur⁷⁸. Burada geçerli bir yetki kaydının, tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan senet sorumlularına etkisi belirlenmeye çalışılacaktır. Bu kapsamda, öncelikle konu hakkındaki görüşler ve içtihat üzerinde durularak, ardından konu hakkında bir değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Söz konusu inceleme ve değerlendirmelere geçmeden önce belirtmek gerekir ki, aşağıda ciranta için yapılan açıklamalar, senedi ciro yoluyla devralan hamili de kapsamaktadır. Hamil, senedi ilk alan lehtar olabileceği gibi senedi devralmış bir kimse de olabilir. Yetki kaydı, senede sonradan, cirantalar veya bir başkası tarafından eklenmedikçe, lehtar açısından, tacir veya kamu tüzel kişisi olması hâlinde bağlayıcıdır. Aynı esas hamile yazılı çekin hamili açısından da geçerlidir. Öte yandan senet borçlularından her birinin yetki kaydı ile bağlı olmayacağı yönünde bir kayıt koymalarının mümkün olduğu da gözden uzak tutulmalıdır⁷⁹.

A. Öğretideki Görüşler

Mülga 1086 sayılı HMUK ve mülga 6762 sayılı TTK'nın yürürlükte

---

⁷⁷ Örneğin, tahkim kaydı senette imzası bulunan herkes açısından bağlayıcıdır. Bkz. Eriş, s. 541; Kayar, s. 153; Öztan, Kıymetli Evrak, s. 1002; Ülgen (Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 156. Karş. İmregün, s. 56.

⁷⁸ “Somut olayda, takip dayanağı bonolarda ... mahkemelerinin yetkisinin kararlaştırıldığı, lehtar ... Ltd. Şti.'nin ve avalist ... Ltd. Şti.'nin tacir sıfatını haiz oldukları anlaşılmaktadır. HMK'nun 17. maddesi gereğince tacirler arasında düzenlenen yetki sözleşmesi lehtar ile avalist arasında geçerlidir” Y. 12. HD., 02.3.2017, E. 2016/11521, K. 2017/3052 (Kazancı).

⁷⁹ Eriş, s. 541; Turgut Sengir, Aval Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1967, s. 16.

olduğu dönemde, bonoya konulan yetki kaydının bonoyu ciro yoluyla devralan hamilleri de bağlayacağı kabul edilmiştir⁸⁰. Ancak mülga kanunlarda, yetki sözleşmesinin taraflarının tacir veya kamu tüzel kişisi olması hususunda bir sınırlama bulunmadığından (mülga 1086 sayılı HMUK m. 22), anılan düşünce, kaydın senet üzerindeki etkisine yöneliktir ve günümüzde, tacir olmayan ciranta ya da avalist gibi kimseler bakımından uygulanması oldukça güçtür. Bu dönemde öğretide ayrıca, cirantanın yetki sözleşmesinin tarafı olmaması ve cirantanın kendisine devredilen hakkı yine ciro ile devretmiş olması nedeniyle yetki kaydının rücu hâlinde uygulanması imkânı bulunmadığı ileri sürülmüştür⁸¹.

Yetki kaydının etkileri konusundaki farklı düşünceler ilk olarak, usul hukuku alanında, yetki sözleşmesinin haleflere etkisi bakımından yapılan değerlendirmelerde kendini göstermektedir.

Gerek Türk gerekse Alman öğretisinde hâkim olan görüş, yetki sözleşmesinin tarafların (cüz'i ve külli) haleflerini bağlayacağı yönündedir⁸². Ancak taraflar, bu hususta açıkça anlaşarak yetki sözleşmesinin yalnız aralarında etkili olacağını da kararlaştırabilirler⁸³.

Yetki sözleşmesinin cüz'i ve külli halefleri bağlayacağı yönünde, ağırlıklı kabul gören bu görüş, yetki sözleşmesinin genel olarak etkilerine ilişkindir. 6100 sayılı HMK'nın kabulüyle, söz konusu bağlayıcılığın tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan halefler için de söz konusu olup olmayacağı tartışılabilir hâle gelmiştir.

⁸⁰ Öztan, Kıymetli Evrak, s. 1002; Şimşek, s. 60. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun kabulünden önce *İmregün* tarafından da yetki kaydının policeden sorum altına girmiş herkesi bağlayacağı belirtilmiştir. *İmregün*, s. 56. Aval açısından aynı yönde bkz. Sengir, s. 17. Ancak söz konusu değerlendirmeler, mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu dönemindedir ve bu dönemde yetki sözleşmesinde tarafların tacir veya kamu tüzel kişisi olması gibi bir şart söz konusu olmadığından anılan düşüncenin bugüne yansımaları konusunda bir çıkarım yapmak mümkün gözükmemektedir.

⁸¹ Şimşek, s. 61. Aynı yönde bkz. Talih Uyar/Alper Uyar/Cüneyt Uyar, *İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri* (İİK m. 167-170b), Bilge Yayınevi, 2013, s. 50.

⁸² Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 236; Aşık, s. 42; Bolayır, *Yetki*, s. 74-75; Stein/Jonas/*Bork*, § 38, Rn. 49; Kuru, C. I, s. 574; Kuru, *El Kitabı*, s. 198; Kuru, *İstinaf*, s. 119; Musielak/Voit/*Heinrich*, § 38, Rn. 11; Tanrıver, *Usûl*, s. 250; Tanrıver, *Yetki*, s. 468; Talih Uyar, "İcra Hukukunda Bononun (Emre Muharrer Senet'in Geçerlilik Koşulları), *TBB Dergisi*, S. 74, 2008, s. 333; Üstündağ, s. 337; Yılmaz, *Şerh*, s. 471. Tacirin yapmış olduğu yetki anlaşmasının onun külli halefleri hakkında da geçerli olacağı yönünde bkz. Rosenberg/Schwab/Gottwald, s. 184, Rn. 5.

⁸³ Stein/Jonas/*Bork*, § 38, Rn. 49.

Tarafların sıfatı da göz önüne alınarak kabul edilen bir görüşe göre, yetki sözleşmesine taraf olan kimselerin halefleri, tacir ya da kamu tüzel kişisi olmasalar dahi yetki sözleşmesi ile bağlıdır⁸⁴. Bu görüşteki bazı yazarlarca, aksi düşüncenin halefiyet kurumunun varlığı ile bağdaşmayacağı⁸⁵ ve tarafların muhtemel haleflerine uzanan bir koruma amacının varlığından söz edilemeyeceği⁸⁶ belirtilmektedir. Böylece yetki sözleşmesi, mirasçılar bakımından da tacir veya kamu tüzel kişisi olup olmamalarına bakılmaksızın uygulanmalıdır⁸⁷.

Aksi görüşe göre ise, yetki sözleşmesinin cüz'i ve külli halefleri kapsamı onların tacir ya da kamu tüzel kişisi olmasına bağlıdır⁸⁸. Bu kapsamda, HMK m. 17'de yetki sözleşmesi yapabilecek kimselerin tacirler veya kamu tüzel kişileri olarak sınırlanmış olması karşısında, sözleşmenin tacir ya da kamu tüzel kişisi olmayan kişilere de teşmil edilmesinin, yetki sözleşmesinin kapsamının kanun koyucunun iradesine aykırı şekilde, fazlasıyla genişletmek anlamına geleceği belirtilmiştir⁸⁹.

Konu, ticaret hukuku öğretisinde de kambiyo senetlerinde yetki kaydının etkileri bakımından ele alınmıştır. Ağırıklı görüş, yetki kaydının, sonradan

⁸⁴ Aşık, s. 42-43; Tanrıver, Usûl, s. 250; Tanrıver, Yetki, s. 468. Öğretide kimi zaman, 6100 sayılı HMK'nın kabulünden sonra da, kambiyo senetlerinde yetki kaydının, bu senedi ciro suretiyle alan hamilleri de bağlayacağı yönündeki açıklamalara, tarafların sıfatına ilişkin bir ayırım yapılmaksızın yer verildiği görülmektedir. Ancak söz konusu değerlendirmelerin, bu bağlayıcılığın ancak senet kaydının kıymetli evrak yönünden etkileri bakımından olduğu anlaşılmaktadır. Zira anılan açıklamalarda tacir veya kamu tüzel kişisi olma bakımından herhangi bir ek değerlendirmede bulunulmamaktadır. Bkz. Eriş, s. 541; Kayar, s. 153.

⁸⁵ Tanrıver, Yetki, s. 468.

⁸⁶ Bkz. Aşık, s. 43.

⁸⁷ Can, Tacir, s. 248; Kuru, El Kitabı, s. 198. Tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın açıklamasına yer vermeksizin; yetki kaydının dava konusunu (alacağı) taraflardan birinden devralanı ve mirasçılarını bağlayacağı yönünde bkz. Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s. 236. Mirasçıların tacir ya da kamu tüzel kişisi olmamaları hâlinde yetki sözleşmesinin usul hukuku bakımından geçerliliğini yitireceği yönünde bkz. Belgin Güneş, s. 217. Ayrıca bkz. aşağıda dn. 111.

⁸⁸ Bolayır, HMK, s. 134; Pekcanitez/Akkan, s. 307, 310. *Karşılı* tarafından da, HMK m. 17'de yer alan sınırlama eleştirilmekle birlikte, yetki sözleşmesinin cüz'i ve külli halefleri kapsamına almasının ancak tacir ya da kamu tüzel kişisi olması durumunda mümkün olduğu belirtilmiştir. Abdurrahim Karşılı, *Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı*, 3. Baskı, 2012, s. 281-282. Yazar bu görüşü, Koç ve Konuralp ile müşterek eserlerinde de cirantanın sorumluluğu bakımından yinelemiştir. Bkz. Abdurrahim Karşılı/Evren Koç/Cengiz Serhat Konuralp, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Problemler Konular*, İstanbul 2014, s. 36.

⁸⁹ Bolayır, HMK, s. 134.

senet üzerine imza koyan ciranta veya avalist açısından da uygulanmasının bu kimselerin HMK m. 17’de anıldığı gibi tacir veya kamu tüzel kişisi olmaları kaydıyla mümkün olduğu yönündedir⁹⁰. Bu görüşteki *Göle* tarafından ayrıca, nama yazılı kambiyo senetlerinde yetki kaydı, Türk Borçlar Kanunu’nun (TBK) alacağın devri hükümlerine tâbi olduğundan, bu senetlerin devri hâlinde de söz konusu yetki sözleşmesi ya da yetki kaydının geçerliliğini sürdüreceği belirtilmiştir⁹¹. Böylece nama yazılı kambiyo senetlerinde yetki kaydı, düzenleyen ile senedin son hamili arasındaki ihtilaflarda da Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun öngördüğü koşulları taşıması kaydıyla son hamilin yetki sözleşmesini ya da yetki kaydını ileri sürmesi hâlinde uygulanacaktır⁹².

Aksi yönde görüş bildiren *Şener* tarafından ise, geçerli bir yetki sözleşmesi yapıldıktan sonra, maddi hakkın tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan bir kimseye devri veya intikalinin yapılan yetki sözleşmesinin geçerliliğini etkilememesi gerektiği belirtilmiştir⁹³. Yazara göre, aval veren kimin için taahhüt altına girmiş ise onun gibi sorumlu olacağından (TTK m. 702/1), aval veren yetki sözleşmesi ile bağlı olacak; avalin, düzenleyen ya da ciranta lehine verilmiş olması bu sonucu değiştirmeyecektir⁹⁴.

Konu ihtiyari dava arkadaşlığı (ve kambiyo senedine dayalı takiplerde dava arkadaşlığı) bakımından ele alındığında da, senette yer alan yetki kaydının yalnız tacir olan senet borçlusu bakımından geçerli olacağı belirtilmektedir⁹⁵. Buna göre tacir olan ve olmayan senet borçlularını yetki kaydında belirtilen yerde birlikte takip etmek mümkün olmayabilir.

Söz konusu değerlendirmeler, yetki kaydının tacir veya kamu tüzel kişisi olan düzenleyen ile lehtar arasında geçerli bir biçimde kararlaştırılmış olması

⁹⁰ Bahtiyar, s. 66; Belgin Güneş, s. 218; Bozer/Göle, Kıymetli Evrak, s. 320; Börü, s. 164; Budak, s. 4; Göle, Yetki Kaydı, s. 879, 881; Kendigelen (Kırca), s. 190, N. 400; Yağmur, s. 2882.

⁹¹ Bozer/Göle, Kıymetli Evrak, s. 320; Göle, Yetki Kaydı, s. 879, 881.

⁹² Göle, Yetki Kaydı, s. 879. Aynı yönde Bozer/Göle, Kıymetli Evrak, s. 320.

⁹³ Şener, Ticari Uyuşmazlıklar, s. 296. Bu yönde bir karar incelemesi ve diğer emsaller için bkz. Oruç Hami Şener, Yeni TTK Döneminde Anonim ve Limited Ortaklıklara İlişkin Verilen Yargıtay Emsal Kararlarının Değerlendirilmesi, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, 2020, s. 523-529.

⁹⁴ Şener, Ticari Uyuşmazlıklar, s. 307.

⁹⁵ Budak, s. 20-21. *Tanrıver* tarafından da, yetki sözleşmelerinin geçerli olması için HMK m. 17’de öngörülen sınırlamanın, dava arkadaşlarının tamamının şahsında gerçekleşmesi gerektiği belirtilmiştir. Bkz. Tanrıver, Usûl, s. 244.

ihtimaline binaen yapılmaktadır. Bu noktada yetki kaydının, düzenleyenin yanı sıra ciranta tarafından konulmuş olabileceği de gözden kaçırılmamalıdır. Öğretide, yetki kaydının böyle bir ihtimalde kaydı koyan ciranta ile senedin devri hâlinde kendisinden sonra gelen hamiller için bağlayıcı olacağı belirtilmiştir⁹⁶.

İlgisi ve karşılaştırma yapılabilmesi bakımından, yetki sözleşmesinin kefile etkisine ilişkin olarak da öğretide fikir ayrılıkları olduğu belirtilmelidir. *Kuru* tarafından, müteselsil kefilin (TBK m. 586) tacir olmasa bile sözleşmedeki yetki şartı ile bağlı olacağı ifade edilmiştir⁹⁷. Ancak bu sonuç, borcu ödeyen kefilin rücu istemi bakımından geçerlidir. Zira bu hâlde kefil, borcu ödemekle, alacaklının haklarına halef olmaktadır⁹⁸. Buna karşılık *Yılmaz*'a göre, tacir olmayan kefilin imzaladığı yetki sözleşmesi (kefil açısından) geçerli değildir. Yazar tarafından ayrıca, sözleşmedeki yetki kaydının, bu sözleşmeyi imzalayan kefil, tacir olmamasına rağmen bağlayacağı yönündeki uygulamaya katılmadığı bildirilmiştir⁹⁹.

B. Konuya İlişkin Yargı Kararları

Kambiyo senetlerinde yetki kaydının, senedi bu kayıtla düzenleyerek karşı tarafa teslim eden kimse ile senedi alan dışındaki senet sorumlularına ve hamile etkisi bakımından farklı uygulamalar ile karşılaşılmıştır. Yargıtay kararlarında önceleri, lehtar ile senedi düzenleyen kimse arasındaki yetki sözleşmesinin HMK m. 17'deki şartları taşınması hâlinde, yalnız tarafları arasında etkili olduğu kabul edilmiştir. Bu kapsamda verilen kararlar uyarınca, yetki kaydı, tacir olmayan avalisti bağlamayacaktır¹⁰⁰.

---

⁹⁶ Göle, Yetki Kaydı, s. 880.

⁹⁷ *Kuru*, El Kitabı, s. 195, dn. 77. *Bolayır* tarafından, müteselsil kefilliğe yönelik bir ayırım yapılmaksızın, yetki sözleşmesinin sözleşmenin taraflarından birinin kefil hakkında herhangi bir etki yaratmayacağı belirtilmiştir. Ancak ödeme yapan kefilin asıl borçluya rücu etmesi hâlinde, kefilin asıl borçlu ile alacaklı arasındaki yetki sözleşmesine dayanması mümkündür. Bkz. *Bolayır*, Yetki, s. 75.

⁹⁸ *Kuru*, C. I, s. 574; *Üstündağ*, s. 337-338. Aynı yönde *Şener*, Ticari Uyuşmazlıklar, s. 302. Ayrıca bkz. *Belgin Güneş*, s. 215.

⁹⁹ *Yılmaz*, Şerh, s. 479.

¹⁰⁰ “*Borçlu ...'nin tacir olduğuna ilişkin dosya içerisinde bir bilgi ve belgenin bulunmadığı, alacaklı tarafından sunulan ticaret sicil gazetesinden, şirket ortağı olduğunun gözüktüğü, ancak sermaye şirketine ortak ya da yönetici olmak, tek başına o kişinin tacir olduğu anlamına gelmeyeceğinden ve dosyada tacir olduğuna ilişkin başkaca belge de bulunmadığından, HMK'nun 17. maddesi uyarınca yapılan yetki sözleşmesi avalist borçlu ...'yi bağlamaz*”. Y. 12. HD., 16.11.2017, E. 2017/8005, K. 2017/14253 (Sinerji). Aynı yönde Y. 12. HD.,

2018 yılı başlarında ise bu hususta içtihat değişikliğine gidilerek, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi tarafından verilen kararlarda, yetki şartının, tacir olmayan gerçek kişi avalisti bağlayacağı kabul edilmiştir. Söz konusu kararlarda yerleşik içtihattan dönüldüğü açıkça vurgulanmaktadır¹⁰¹. Böylece 2018 yılından sonra verilen kararlar bu yönde olmuş, düzenleyeni ve lehtarını tacir veya kamu tüzel kişisi olan kambiyo senetlerinde, yetki kaydının cirantalar dâhil olmak üzere tüm takip borçlularını bağlayacağı kabul edilmiştir¹⁰². Aynı yönde Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) kararlarına da rastlamak mümkündür¹⁰³.

Kararların gerekçesinde niçin içtihat değişikliğine gidildiğine dair bir açıklamaya rastlanmamaktadır. Kararlarda ortak gerekçe olarak sadece, “*kambiyo senetlerinin özelliği gözetildiğinde*” yetki kaydının tacir olmayan

15.01.2018, E. 2018/26510, K. 2018/20 (Kuru, El Kitabı, s. 195); Y. 11. HD., 11.05.2015, E. 2015/5340, K. 2015/6692 (Kazancı).

¹⁰¹ “HMK’nun 17. maddesi gereğince tacirler arasında düzenlendiği belirlenen yetki sözleşmesi geçerli olup, Dairemizin değişen içtihatlarına göre, kambiyo senetlerinin özelliği gözetildiğinde anılan yetki sözleşmesi avalisti de bağlar” Y. 12. HD., 12.03.2018, E. 2017/3519, K. 2018/2327 (Kazancı). Aynı yönde Y. 12. HD., 08.05.2018, E. 2016/32448, K. 2018/4447; Y. 12. HD., 01.10.2018, E. 2018/13007, K. 2018/8938; Y. 12. HD., 05.02.2020, E. 2019/1049, K. 2020/892 (Sinerji); Y. 12. HD., 02.06.2020, E. 2019/6148, K. 2020/3489 (karararama.yargitay.gov.tr). Belirtmek gerekir ki, bu yöndeki açık kararlar hukuk güvenliği açısından oldukça önemlidir. Zaman içerisinde aynı yönde yeni karar verilip verilmeyeceğinin beklenmesi yerine, içtihat değişikliği kararlarda açıkça belirtilerek, bundan böyle yapılacak iş ve işlemlerde bu emsalde hareket edilmesine imkân sağlanmaktadır. Diğer yandan söz konusu karardan sonra ortaya çıkan içtihat, isabetli olarak “*icthihat değişikliğinin usuli kazanılmış hakkı bertaraf etmeyeceği*” yönünde olmuştur. Y. 12. HD., 23.09.2020, E. 2020/3768, K. 2020/7475 (Kazancı).

¹⁰² “Somut olayda, takip dayanağı bonoda, ihtilâf halinde İstanbul Mahkemelerinin yetkili olduğunun kararlaştırıldığı, lehtar... İnş. Dek. Teks. Org. San. Tic. Ltd. Şti. ’nin ve keşideci ... Safir Mim. Müh. İnş. Ltd. Şti.’nin tacir sıfatına haiz oldukları anlaşılmaktadır. Bu durumda, HMK’nun 17. maddesi gereğince tacirler arasında düzenlendiği belirlenen yetki sözleşmesi geçerli olup, kambiyo senetlerinin özelliği gözetildiğinde anılan yetki sözleşmesinde yetkili olduğu belirtilen yerde cirantalar dahil olmak üzere tüm takip borçlularına takip yapılması mümkündür” Y. 12. HD., 03.06.2020, E. 2019/5294, K. 2020/3678 (Sinerji).

¹⁰³ “...bonoda yetki şartı bulunması halinde yetki şartının geçerli olması için HMK 17. maddesine göre, uyumsuzluğun tacirler arasında doğmuş olması şartı aranmaktadır. Somut olay bakımından, itiraz eden keşideci ile alacaklı özel okul sahibi tacir olduklarından, bonodaki yetki şartı geçerli olduğu gibi, TTK’nun 702/1. maddesi gereğince, aval veren kimsenin, kimin için taahhüt altına girmiş ise tıpkı onun gibi sorumlu olduğu gözetildiğinde, bonoya aval veren yöünden de yetki şartı bağlayıcıdır” İstanbul BAM, 14. HD., 31.12.2019, E. 2019/2507, K. 2019/1807 (Lexpera).

gerçek kişi¹⁰⁴ avalisti de bağlayacağı şeklinde ifadelere yer verilmektedir¹⁰⁵.

Böylece söz konusu içtihat, taraflar arasındaki sözleşmeyi müteselsil kefil sıfatıyla imzalayan kimsenin, tacir olmasa bile sözleşmedeki yetki kaydı ile bağlı olacağı yönündeki Yargıtay kararları¹⁰⁶ ile aynı doğrultuda birleşmiştir. Müteselsil kefilin asıl borç ilişkisinde yetki şartı ile bağlı olacağına yönelik kararlarda, TTK m. 7 düzenlemesinde yer alan teselsül karinesi¹⁰⁷ dayanak olarak gösterilmektedir¹⁰⁸. Bununla birlikte kambiyo senetlerinde “teselsül”

¹⁰⁴ Kararlarda yetki kaydının tacir olmayan “gerçek kişi” avalisti de bağlayacağı belirtilmektedir. Örneğin, “*Dairemiz; HMK'nun 17. maddesi gereğince tacirler arasında düzenlenen yetki sözleşmesinin, itiraz eden ve tacir sıfatını haiz olmayan avalistleri bağlamayacağı görüşünderken, sonradan değişen içtihatlarına göre, kambiyo senetlerinin özelliği de gözetildiğinde, anılan yetki sözleşmesinin tacir olan lehtar ve keşidecinin yanı sıra, tacir olmayan gerçek kişi avalisti de bağlayacağını kabul etmiştir*” Y. 12. HD., 08.05.2018, E. 2016/32448, K. 2018/4447 (Kazancı). Ancak anılan ifadeden, söz konusu uygulamada yetki kaydının tacir ya da kamu tüzel kişisi olmayan tüzel kişinin avalist konumunda olması ihtimalinin dışlandığı sonucu çıkarılmamalıdır.

¹⁰⁵ Örneğin, Y. 12. HD., 05.02.2020, E. 2019/1049, K. 2020/892 (Sinerji).

¹⁰⁶ “*Kredi sözleşmesinin müşterek borçlu ve müteselsil kefil sıfatıyla davaya konu genel kredi sözleşmesini imzalayan davalılar tacir olmasalar bile, tacirler arasındaki yetki sözleşmesi 6102 sayılı TTK'nun 7. maddesinde öngörülen teselsül karinesi uyarınca davalıları bağlar. Bu durumda, mahkemece sözleşme uyarınca Ankara icra dairelerinin yetkili olduğu gözetilmeden, yanlışlı değerlendirme sonucu yazılı şekilde davanın usulden reddi doğru değildir*” Y. 19. HD., 07.04.2016, E. 2015/17736, K. 2016/6115. “*Müşterek borçlu müteselsil kefil sıfatıyla davaya konu genel kredi sözleşmesini imzalayan davalıların murisi H. E. tacir olmasa bile tacirler arasındaki yetki sözleşmesi 6102 sayılı TTK'nun 7. maddesinde öngörülen teselsül karinesi uyarınca davalıları bağlar*” Y. 19. HD., 13.02.2014, E. 2013/19105, K. 2014/2495 (Sinerji). Aynı yönde Y. 19. HD., 10.02.2015, E. 2015/11550, K. 2015/1636 (İstanbul Barosu Dergisi, C. 89, S. 4, Temmuz-Ağustos 2015, s. 437; Kuru, İstinaf, s. 117, dn. 25; Kuru, El Kitabı, s. 195, dn. 77; Yılmaz, Şerh, s. 479-480); Y. 19. HD., 20.01.2017, E. 2016/7550, K. 2017/2233 (Şener, Ticari Uyuşmazlıklar, s. 299-300). Kredi sözleşmesindeki yetki şartının, sözleşmeyi müşterek ve müteselsil kefil sıfatıyla imzalayan ve tacir olmayan kefil bağlamayacağı yönünde (aksi yönde) bkz. Y. 19. HD., 28.11.2012, E. 2012/14023, K. 2012/17885 (Yılmaz, Şerh, s. 479).

¹⁰⁷ Ticari borçlara kefalet hâlinde TTK m. 583/1 düzenlemesinin değil, TTK m. 7’de öngörülen teselsül karinesinin dikkate alınması gerekir. Zira söz konusu düzenleme TTK m. 583/1 karşısında bir özel hüküm niteliğindedir. Bu konuda ayrıntılı inceleme için bkz. Mehmet Çelebi Can/Fahri Erdem Kaşak, “Ticari Borçlara Kefalet Hâlinde Ticari İşlerde Teselsül Karinesinin (TTK m. 7), Müteselsil Kefil Sifatının El Yazısıyla Belirtilmesini Arayan TBK m. 583 Hükümü Karşısında Uygulanabilirliği”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 15, S. 162, Şubat 2020, s. 266-277.

¹⁰⁸ “*Mahkemece, ihtiyati haiz kararının çek ve faktoring sözleşmesi ile alacak bildirim formu ve faturaya dayalı olarak verildiğini, çekin keşide yeri Ankara ve muhatap bankanın da Kayseri olması nedeniyle çeki göre mahkemenin yetkili olmadığı, ancak faktoring sözleşmesindeki yetki şartının bu sözleşmenin tarafı olan A.. İnş. Ltd. Şti’ni bağlayacağı, sözleşmeye kefil olan ve aynı zamanda çekte ciranta konumunda bulunan B. K. bakımından ise HMK'nun*

TTK m. 724'te özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, kambiyo senetlerinde düzenleyen, kabul eden, ciro eden veya aval veren kişiler hamile karşı müteselsil borçlu sıfatıyla sorumlu olacaklardır (TTK m. 724/1, 778/1-d, 818/1-k). Kefaletle aval arasındaki farklara¹⁰⁹ rağmen, ticari borçlara kefalet bakımından iki kurum bu noktada ortak özellik göstermekte ve aynı esaslara tâbi tutulması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Öğretide yetki kaydının cüz'i ve külli halefiyet hâlinde etkilerine ilişkin değerlendirmeler yapılmakla beraber, Yargıtay kararlarında yetki sözleşmelerinin/kaydının etkileri bakımından halefiyete ilişkin bir değerlendirmeye rastlanmamıştır. Yalnız Yargıtay'ın eski tarihli bir kararında, henüz tacir veya kamu tüzel kişisi olmanın aranmadığı zamanlarda dahi, yetki kaydının mirasçıları bağlamayacağı yönünde karar verdiği görülmektedir¹¹⁰. Bir halefiyetin söz konusu olmadığı durumlarda ise, sözleşmelerin nispiyeti ilkesi gereğince, taraflar arasındaki yetki sözleşmesinin üçüncü kişilere etkisinin bulunmayacağı içtihat edilmiştir¹¹¹.

17. maddesi uyarınca yetki sözleşmesinin tacir sıfatının bulunmaması nedeniyle geçersiz olduğu gerekçesiyle itiraz eden borçlu B. K. bakımından yetki itirazının kabulü ile ihtiyati haczin kaldırılmasına, diğer borçlular yönünden yetki itirazının sözleşmedeki yetki şartı nedeniyle reddine karar verilmiş, kararı ihtiyati haciz isteyen vekili temyiz etmiştir.

Taraflar arasındaki 2.7.2013 tarihli Faktoring sözleşmesinin 29'uncu maddesinde İstanbul mahkemelerinin yetkili olacağı öngörülmüştür. Yetki kaydı, müteselsil kefil sıfatıyla sözleşmeyi imzalayan B. K. tacir olmasa bile, tacirler arasındaki yetki sözleşmesi 6102 sayılı TTK'nun 7.maddesinde öngörülen teselsül karinesi nedeniyle muteriz B. K.'ı bağlar. Bu durumda sözleşmenin 29'uncu maddesi uyarınca İstanbul mahkemelerinin yetkili olduğu gözetilmeden, yetki itirazının kabulü ile B. K. hakkındaki ihtiyati haczin kaldırılmasına karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır” Y. 19. HD., 10.02.2015, E. 2014/11550, K. 2015/1636 (Yılmaz, Şerh, s. 479-480).

¹⁰⁹ Aval ile kefalet arasındaki farklar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Bozer/Göle, Kıymetli Evrak, s. 178-179; Hayri Domaniç, TTK Şerhi, C. IV, Kıymetli Evrak Hukuku, Eskin Matbaası, 1990, s. 218-223; Kendigelen (Kırca), s. 227-228; Sengir, s. 7-8; Toros, s. 24-42.

¹¹⁰ “Her ne kadar dava konusu emre yazılı senetlerde yetkili mahkeme (İzmir) olarak gösterilmiş ise de, bu yetki sözleşmesi davalıların murisi ile davacıların murisi arasında yapılmıştır. Yetkili mahkemeyi belirleyen ve HUMK.nun 22. maddesinin koşulları içinde düzenlenmiş bulunan bu gibi sözleşmelerin miras yolu ile intikal etmeyeceğinden yetkili mahkemenin aynı Kanunun 9. maddesine göre tayini icap eder. Olayda bir kısım davalıların Bornova'da ikamet ettikleri anlaşıldığından davaya bakılarak sonucuna uygun bir karar verilmesi gerekirken bonolarda mevcut yetki sözleşmesine dayanılarak yetkisizlik kararı verilmesi isabetsizdir” Y. 11. HD., 02.02.1978, E. 1978/321, K. 1978/290 (Sinerji). Aynı yönde Y. TD. (11. HD.), 26.02.1940, E. 1939/3267, K. 1940/418. Kararın aksi yönünde görüş için bkz. Kuru, C. I, s. 574; Üstündağ, s. 337-338, dn. 82.

¹¹¹ “Davacı acente olup, davacı ile dava dışı firma arasındaki konşimentoya dayanarak yetki itirazında bulunmuştur. Sözleşmelerin nispiyeti uyarınca, konşimento ancak tarafları bakımından bağlayıcı olup, sözleşmeye göre üçüncü kişi konumunda olan davalı acentenin,

C. Değerlendirme

Yetki kaydının, cüz’i ve külli halefleri bağlayacağı yönündeki genel kabule karşılık, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile yetki sözleşmesinin taraflarına ilişkin getirilen sınırlamadan sonra, bu kaydın tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan haleflere etki edip etmeyeceği meselesi açıkta kalmıştır. Yetki kaydının senet sorumlularına etkisi bakımından, cüz’i haleflere ilişkin değerlendirmelerden hareket etmek gerekir. Yukarıda incelendiği üzere, öğretide ağırlıklı görüş, yetki kaydının cüzi halefleri, tacir veya kamu tüzel kişisi olması hâlinde bağlayacağı yönündedir. Bu kapsamda yetki kaydı, tacir veya kamu tüzel kişisi olması şartıyla alacaklının haklarına halef olan kimseler açısından da geçerlidir.

Yetki kaydının etkilerine ilişkin yargı kararlarında ise, öğretide kabul edilen aksine bir uygulamanın ortaya çıktığı görülmektedir. Daha önce avalistin tacir ya da kamu tüzel kişisi olması hâlinde yetki kaydı ile bağlı olacağı kabul edilirken, bu konuda içtihat değişikliğine gidilmesiyle, yetki kaydının tacir olmayan avalist açısından da geçerli olacağı yönünde bir uygulama ortaya çıkmıştır. Böylece yetki kaydının, tacir olmayan kefil için bağlayıcı olduğu yönündeki içtihat ile uyumlu ve ancak eleştiriye açık bir uygulamaya gidilmiştir.

Kanaatimizce, yetki kaydının ancak tacir ya da kamu tüzel kişisi olmaları hâlinde halefler açısından bağlayıcı olacağı kabul edilmelidir. Yetki kaydının bir senet kaydı olarak etkisi bakımından, öğretideki genel kabul haklılık göstermekle birlikte, yetki sözleşmesinin taraflarının tacir veya kamu tüzel kişisi olması gereğine yönelik sınırlama, tarafların halefleri açısından da geçerli olacaktır.

Bu noktada, başvuru borçlularının, senetten doğan haklara halef olup olmadıkları hususunda da açıklamada bulunmak gerekir. Zira yetki kaydının cüz’i haleflere etkisi bakımından bu kimselerin tacir veya kamu tüzel kişisi olmasının aranmayacağı görüşü kapsamında değerlendirildiğinde de, başvuru borçluları bakımından her zaman bir halefiyet hâli ortaya çıkmayacaktır.

Alacağın temliki (devri) yoluyla devirlerde halefiyet söz konusudur. TTK m. 655/1 uyarınca, nama yazılı senetlerde “*Borçlu, ancak senedin hamili*

---

konşimentodaki yetki sözleşmesinden yararlanması olanağı yoktur. Bu nedenle davalının konşimentoya dayanarak yaptığı yetki itirazının kabulü ile yetkisizlik kararı verilmesi doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir” Y. 11. HD., 19.09.2016, E. 2016/6216, K. 2016/7347 (Kuru, El Kitabı, s. 198).

bulunan ve senette adı yazılı olan veya onun hukuki halefi olduğunu ispat eden kişilere ödemek zorundadır". Burada bahsi geçen "halef", senedin devredildiği kişilerdir¹¹². Böylece nama yazılı senetlerin alacağın temlik yoluyla devrinde (TTK m. 681/2) senedi devralan kimse, senedi devreden haklarına halef olmaktadır. Aynı esas emre ya da hamile yazılı senetlerin alacağın temlik esaslarına göre devri halinde de geçerlidir. Haliyle burada bir cüz'i halefiyet söz konusudur ve yetki sözleşmesinin tarafların haleflerini bağlayacağı yönündeki görüş kapsamında, senedi alacağın temlik yoluyla devralan kimse yetki sözleşmesiyle de bağlı olacaktır. Ancak bu bağlılık, halefin de tacir ya da kamu tüzel kişisi olması hâlinde söz konusudur.

Ciroda ise, alacağın temlikindeki halefiyetten farklı olsa da yine bir halefiyet hâlinde söz etmek gerekir. Senedin cirosu ve teslimiyle, senet üzerindeki haklar hamile geçtiğinden, senedi bu şekilde iktisap eden hamil, cirantanın hukuki halefi sayılabilir¹¹³. Bu hâlde, tacir veya kamu tüzel kişi olmak kaydıyla, cirantalar ve senedi ciro yoluyla devralan hamil de yetki kaydı ile bağlı sayılmalıdır. Söz konusu taahhütlerden her birinin ayrı bir kambiyo taahhüdü olması karşısında HMK m. 17'de öngörülen koruma her bir senet borçlusu bakımında ayrı ayrı sağlanmalıdır.

Aval verenin durumu ise, temlik eden, ciranta veya senedi devralan hamilin durumundan farklıdır. Aval, mücerret ve şahsi bir kambiyo taahhüdüdür¹¹⁴. Öyle ki, teminat altına aldığı borç, şekle ait noksandan başka bir sebepten dolayı batıl olsa bile avalistin taahhüdü geçerli kabul edilmektedir (TTK m. 702/2). Avalist de diğer senet borçluları gibi senet dolayısıyla müteselsil sorumludur (TTK m. 724/1). Aval, kambiyo senetlerine özgü bir tür kefalet olmakla birlikte, kefaletten ayrılan birçok yönü bulunmaktadır. Bu farklı yönlerden biri de halefiyet bakımındandır. Kefil, ödeme yapması hâlinde alacaklının haklarına halef olurken (TBK m. 596/1), avalist ödeme yaptığı takdirde, kambiyo senetlerinden doğan bağımsız bir başvuru hakkı kazanır (TTK m. 702/3). Yani kefilin aksine, aval veren, alacaklının haklarına halef

¹¹² Halefiyet ya alacağın devri (TBK m. 3 vd.) ya birleşme (TBK m. 136 vd.) ya da miras yoluyla ortaya çıkabilir. Poroy/Tekinalp, s. 80, N. 71. Külli halefler, mirasçılar; cüz'i halefler ise dava konusu alacağı, alacağın devri ya da borcun nakli suretiyle devralmış olan kimselerdir. Bkz. Bolayır, HMK, s. 134, dn. 9-10.

¹¹³ Baumbach/Hefermehl/Casper, Art. 14, N. 2; Naci Kınacıoğlu, Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, 1999 s. 145.

¹¹⁴ Aval, mücerret nitelik göstermekle birlikte, bu durumun avalin "müstakil bir muamele olduğunu ifade manasında" olmadığı yönünde karşı. Domaniç, s. 214.

olmamaktadır¹¹⁵.

Avalist, kimin için taahhüt altına girmişse aynen onun gibi sorumlu olur (TTK m. 702/1). Söz konusu hüküm, aval verenin sorumluluk zincirindeki yerinin ve kendisine başvurulması için gereken şartların belirlenmesine yöneliktir¹¹⁶. Kanaatimizce, lehine aval verilen kimsenin tacir ya da kamu tüzel kişisi sıfatının sonucu geçerli olan yetki kaydı, salt bu nedenle avalist açısından geçerli kabul edilemez. Kaldı ki böyle bir ihtimalde, avalin kimin lehine verilmiş olduğunu dikkate almak gerekir ki, bu da yetki kaydıyla bağlı olmayan bir ciranta lehine verilen avalde aval verenin de bu kayıtle bağlı olmaması sonucunu ortaya çıkabilir. Üstelik avale aval de mümkündür. Bu tür olasılıkların uygulamada değerlendirilmesi ise oldukça güçtür.

Aval verenin lehine aval verilen kimse gibi sorumlu tutulması (TTK m. 702/1); onunla aynı şartlar altında sorumlu olması, özellikle sorumluluk zincirindeki yeri, kendisine başvuru şartları gibi hususlarda önem arz eden bir meseledir. Bağımsız bir yetki sözleşmesi özelliğine sahip olan yetki kaydının geçerliliği için aranan özel koşullar bakımından TTK m. 702/1'in etkisi bulunmamaktadır. Benzer şekilde birden fazla düzenleyeni olan senetlere konulan yetki kaydının, geçerli bir şekilde sonuç doğurabilmesi için bu kimselerin tamamı tacir ya da kamu tüzel kişisi olmalıdır.

Söz konusu açıklamalar kapsamında, yetki kaydının senet borçlularına ve hamile etkisi bakımından bu kimselerin tacir veya kamu tüzel kişisi olmayacağı yönündeki görüş kabul edildiğinde dahi, aval veren ayrık tutulmalıdır. İlke olarak ciro da aval de bir teminatı içerir. Bununla birlikte avalin teminat dışında, devir gibi bir amacı bulunmamaktadır. Giro ise aynı zamanda senedin devrine (temlik) hizmet eder. Hâl böyle olunca ciro yoluyla yapılan devirlerde, devirle birlikte halefiyet ortaya çıkarken, aval verilmesi halefiyet sonucunu ortaya çıkarmaya elverişli değildir. Zira aval veren, lehine aval verilenin yerine geçmez; yalnız onun yanında borçlu hâle gelir¹¹⁷.

---

¹¹⁵ Karayalçın, s. 229; Kınacıoğlu, s. 207; Öztan, Kıymetli Evrak, s. 793. Ayrıntılı bilgi için bkz. Toros, s. 34.

¹¹⁶ Söz konusu düzenlemenin ikinci fıkra ile birlikte değerlendirilmesi ve avalin şekli anlamda fer'i, maddi anlamda bağımsız bir sorumluluk olduğu yönünde bkz. Ertan Demirkapı, Kambiyo Senetlerinin Aval Yoluyla Temini, Güncel Yayınevi, 2005, s. 116-123.

¹¹⁷ Avalistin ödeme yapması nedeniyle kendinden önce gelen senet borçlularına başvurma hakkına sahip olması durumunda halefiyetten söz edilebileceği; ancak bu hâlde de avaldeki halefiyetin kefalettenden farklı olduğu yönünde bkz. Sengir, s. 8.

Yetki kaydının tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan ciranta, avalist gibi senet sorumluları ya da hamil açısından bağlayıcı olacağı yönündeki uygulama, ilk bakışta, kanun koyucunun HMK m. 17’de kişi bakımından sınırlama getirilmesindeki amacı ile uyumlu gözükebilirse de, ciro, aval gibi kambiyo taahhütlerinden her biri birbirinden bağımsızdır. Bu nedenle her bir senet borçlusu bakımından yetki kaydının etkilerinin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir.

Burada yetki sözleşmesinin sonradan geçersiz hâle gelmesi sonucunun ortaya çıkmadığı, yalnız etkileri yönünden tarafların sıfatının önem taşıdığına dikkat edilmelidir. Kambiyo senedinin düzenlenmesi sırasında geçerli bir biçimde ortaya çıkan yetki kaydı, senedin tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan birine devri hâlinde geçersiz olmamakta; yalnız tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan senet borçluları açısından etkisiz kalmaktadır. Bu sonuç, kambiyo senetlerinde, senet borçluları arasında mevcut olan ihtiyari dava arkadaşlığı bakımından da uygundur.

Düzenleyenin ve/veya lehtarının tacir veya kamu tüzel kişisi olmaması nedeniyle başlangıçta geçersiz olan bir kaydın, tacir ya da kamu tüzel kişisi olan ve daha sonra senede dâhil olan senet borçluları arasında geçerli kabul edilmesi de mümkündür. Örneğin, tacir bir ciranta, tacir olmayan bir kimseden devraldığı bonoyu yine bir tacire devrederse senet üzerindeki kayıt tacir olan kimseler arasındaki ilişki bakımından geçerlidir¹¹⁸. Zira taraflar ayrı bir yetki sözleşmesi yapmak, yetki kaydı ile bağlı olmadıkları yönünde bir kayıt koymak gibi imkânlara sahip iken bunu yapmayarak senedi devretmekle, kendi aralarında bir yetki sözleşmesi yapmış olacaklardır.

Netice olarak, taraflarının sıfatı nedeniyle geçerli bir yetki kaydı, senedin tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan kimselere devri ya da aval gibi hâllerde geçersiz hâle gelmemekte; bu kimseler açısından etkisizleşmektedir. Ancak yine taraflarının sıfatı nedeniyle başlangıçta geçersiz olan bir yetki kaydı, diğer senet sorumluları açısından geçerli kabul edilebilir.

Kambiyo senetlerinde yetki kaydının geçersizliği her bir kambiyo

¹¹⁸ Taraflar arasındaki her bir ilişkide ayrı ayrı tacir sıfatının araştırılması gerekir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi’nin içtihat değişikliğinden önce de bu yönde isabetli kararları bulunmaktadır. “Somut olayda, takip dayanağı bonolarda ... mahkemelerinin yetkisinin kararlaştırıldığı, lehtar ... Ltd. Şti. ’nin ve avalist ... Ltd. Şti. ’nin tacir sıfatını haiz oldukları anlaşılmaktadır. HMK’nun 17. maddesi gereğince tacirler arasında düzenlenen yetki sözleşmesi lehtar ile avalist arasında geçerlidir” Y. 12. HD., 02.03.2017, E. 2016/11521, K. 2017/3052 (Sinerji). Aksi görüşte bkz. Karşlı/Koç/Konuralp, s. 36.

ilişkisinde ayrı ayrı ele alınması gereken bir meseledir. Bu geçersizlik nispi özellik gösterir ve ancak geçersizlik nedeni şahsında doğan (kendisi ya da karşı tarafı tacir veya kamu tüzel kişisi olmayan kimse tarafından) herkese karşı ileri sürülebilir. Yetki kaydının senet üzerinde yer alması nedeniyle, bu kayda ilişkin bir şekli sakatlık bulunması (örneğin yetkili mahkemenin belirsiz olması gibi) durumunda, bu kaydın geçersizliğinin, senet metninden anlaşılan def'iler arasında sayılarak, herkes tarafından herkese karşı ileri sürülmesi mümkün olabilecektir.

Kambiyo senetlerinde, borçlular arasında ihtiyari dava arkadaşlığı mevcuttur (HMK m. 58, TTK m. 724/2). İhtiyari dava arkadaşlığında davalılar, birlikte ya da ayrı ayrı dava edilebilir. İhtiyari dava arkadaşlığının söz konusu olduğu hâllerde, yetki sözleşmesiyle ilgili olarak HMK m. 17'de kişi bakımından öngörülen sınırlama, bu şartlar şahsında gerçekleşmiş olan dava arkadaşı bakımından kambiyo senedindeki yetki kaydı geçerli sonuç doğuracakken, diğer dava arkadaşları bakımından etki doğurmayacaktır¹¹⁹. Çünkü ihtiyari dava arkadaşlığında davalar birbirinden bağımsızdır ve aslında ortada dava (takip) arkadaşı kadar dava vardır. İhtiyari dava arkadaşlığında davaların istiklali (bağımsızlığı) ilkesi geçerli olduğundan, yetki, dava arkadaşlarından her biri açısından ayrı ayrı değerlendirilir. Aynı esas, ihtiyari takip arkadaşlığı bakımından da geçerlidir¹²⁰. Böylece kambiyo senetlerinde yetki kaydının düzenleyen ile lehtar dışındaki senet borçluları açısından etkileri uygulamada da önem taşımaktadır.

Son olarak belirtmek gerekir ki, bir sözleşmede yer alan yetki kaydı, sözleşmelerin nispiyeti kuralı uyarınca kambiyo ilişkisine taraf olmayan üçüncü kişilere etkili değildir¹²¹. Kambiyo senetlerindeki bu kayıt, üçüncü kişi yararına yetki sözleşmesi olarak da kabul edilemez¹²². Yetki kaydının, senede bu kaydı koyan ile senedi alan dışındaki kimseler açısından bağlayıcılığı bakımından,

---

¹¹⁹ Budak, s. 20; Güray Erdönmez, "HMK. m. 57/1, c Hükmü Çerçevesinde İhtiyari Dava Arkadaşlığının Mümkün Olduğu Haller", DEÜHFD, C. 16, Özel Sayı 2014, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, 2015, s. 731; Tanrıver, Usûl, s. 244; Yılmaz, Şerh, s. 471-472. Bu hususta oy çokluğuyla verilen bir karar için bkz. Y. HGK., 19.03.2019, E. 2017/12-721, K. 2019/324 (Sinerji).

¹²⁰ Budak, s. 21.

¹²¹ Bkz. dn. 112.

¹²² Esasen kural olarak üçüncü kişi yararına yetki sözleşmesi yapılmasının mümkün olduğu kabul edilmektedir. Ancak bu yetki sözleşmesinin geçerliliği de üçüncü kişinin tacir veya kamu tüzel kişisi olmasına bağlıdır. Bkz. Belgin Güneş, s. 204; Bolayır, HMK, s. 135; Bolayır, Yetki, s. 75-76.

bu kimselerin lehine olup olmamasının da bir etkisi bulunmamaktadır.

Sonuç

Yetki kaydı, kambiyo senetlerinin kanunda öngörülmemiş ihtiyari kayıtlarındandır. Bu kaydın senede konulmasına kıymetli evrak hukuku sistematığı açısından bir engel bulunmamaktadır. Kambiyo senetlerinde yetki kaydı, yazılı şeklin özelliklerini taşımakta ve HMK m. 17 ve 18’de öngörülen koşulların sağlanması şartıyla geçerli bir biçimde ortaya çıkabilmektedir.

Kambiyo senetlerinde yetki kaydı, kambiyo senedinden bağımsız bir yetki sözleşmesi niteliğindedir. Öyle ki bu kaydın geçersizliği kambiyo senedini; kambiyo senedinin geçersizliği de yetki kaydını etkilemeyecektir. Bu kapsamda yetki kaydının etkilerinin değerlendirilmesinde de yetki sözleşmesine düzenlemelerden hareketle bir yorum yapmak gerekmektedir.

Yetki kaydı, HMK m. 17 gereğince düzenleyeni ve lehtarını tacir veya kamu tüzel kişisi ise geçerli olacaktır. Tacir sıfatının tespitinde TTK hükümlerinden hareket etmek gerekmektedir. Böylece yetki kaydı, tacir sayılan kimseler açısından -karşı tarafın da tacir veya kamu tüzel kişisi olması kaydıyla- geçerli bir biçimde sonuç doğurabilecekken; tacir gibi sorumlu olanlar yetki kaydı ile bağlı olmayacaktır.

Yetki sözleşmesine taraf olabilmek, karşı tarafın da tacir ya da kamu tüzel kişisi olması şartıyla tacir olmanın sonuçlarındandır. Bu bakımdan tacirin, adi işlerinde de yetki sözleşmesine taraf olması mümkündür. Ancak gerçek kişi tacirin tüketici konumunda olduğu işlemlerdeki yetki kaydı, tüketici aleyhine olması hâlinde, koşulları varsa “haksız şart” (TKHK m. 6/1) olarak nitelendirilerek, geçersiz kabul edilmelidir.

Kambiyo senetlerinde yetki kaydının, aval verene, cirantaya ya da ciro yoluyla devralan hamile etkisi ise bu kimselerin tacir ya da kamu tüzel kişisi olmalarına bağlıdır. Aynı esas, alacağın temliki yoluyla devirler bakımından da geçerlidir. Bu kapsamda, geçerli bir yetki sözleşmesinin yapılmasının ardından, düzenleyen ile lehtarın cüz’i ve külli haleflerinin tacir veya kamu tüzel kişisi olmaması hâlinde, yetki kaydının halefler bakımından geçersiz sayılması gerekir. Aksi yöndeki görüşlere ve içtihat değişikliğine bu yönüyle katılmak mümkün olmamaktadır. Ciro yoluyla devirlerde ya da aval hâlinde, yetki kaydının tacir ya da kamu tüzel kişisi olmayan ciranta ya da avaliste etki etmesine dayanak teşkil edebilecek bir düzenleme ya da hukuki ilişki söz konusu değildir. Kambiyo senetlerinde yetki kaydının senet sorumlularına ve

hamile etkisi bakımından, tarafların tacir ya da kamu tüzel kişisi sıfatını haiz olup olmadıkları, her bir hukuki ilişkide ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akkan M., Pekcanitez Usul Medeni Usûl Hukuku, C. I, 15. Bası, On İki Levha Yayınları, 2017 (Pekcanitez/*Akkan*).
- Arkan, S., Ticari İşletme Hukuku, 25. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2019.
- Arslan R./Yılmaz E./Taşpınar Ayvaz S./Hanağası E., Medenî Usul Hukuku, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, 2020.
- Aşık İ., “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Yetki Sözleşmesi”, TBB Dergisi, C. 97, 2011, s. 11-48.
- Atalı M./Ermenek İ./Erdoğan E., Medenî Usûl Hukuku, 3. Bası, Yetkin Yayınları, 2020.
- Aydoğan B. F., 5941 Sayılı Çek Kanunu’na Göre Yeni Çek Türleri, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 1, 2010, s. 86-107.
- Ayhan R./Çağlar H./Özdamar M., Ticari İşletme Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 13. Baskı, Yetkin Yayınları, 2020.
- Bahtiyar M., Kıymetli Evrak Hukuku, 18. Baskı, Beta Yayınları, 2020.
- Baumbach A./Hefermehl W./Casper M., Wechselgesetz Scheckgesetz, 23. Aufl., Verlag C. H. Beck, 2008.
- Baumbach A./Lauterbach W./Albers J./Hartman P., Zivilprozessordnung, 1. Band, 48. Aufl., C. H. Beck, 1990.
- Belgin Güneş D., “Yetki Sözleşmeleri”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 86, S. 5, Eylül-Ekim 2012, s. 197-221.
- Bilgili F./Demirkapı E., Kıymetli Evrak Hukuku, 9. Baskı, Dora Yayınları, 2018.
- Bolayır N., Medenî Usûl Hukukunda Yetki Sözleşmeleri, Beta Yayınları, 2009 (Yetki).
- Bolayır N., “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Yetki Sözleşmeleri”,

- İstanbul Barosu Dergisi, C. 85, S. 5, Eylül-Ekim 2011, s. 131-147 (HMK).
- Boran Güneysu N., “Bir Karar Işığında Yetki Sözleşmelerine Bakış”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, Özel Sayı 2014, s. 1067-1089.
- Bozer A./Göle C., Kıymetli Evrak Hukuku, 9. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2020 (Kıymetli Evrak).
- Bozer A./Göle C., Ticari İşletme Hukuku, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2017 (Ticari İşletme).
- Bozkurt T., Ticarî İşletme Hukuku, Gözden Geçirilmiş, Güncellenmiş, Genişletilmiş 3. Baskı, Legem Yayınları, 2019.
- Börü L., “Bonoya Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yolu ile Takipte Yetki”, AÜHFD, C. 65, S. 1, 2016, s. 137-182.
- Budak A. C., “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Yetki Sözleşmesi”, MİHDER, C. 8, S. 21, 2012/1, s. 1-41.
- Can M., Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı), 3. Baskı, İmaj Yayınevi, 2015 (Kıymetli Evrak).
- Can M., “Donatma İştirakinde Tacir Sifatının Aidiyeti ile Müşterek Donatanlar Hakkında da İflâs Kararının Verilip Verilmeyeceği Meselesi”, Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp’e Armağan, C. I, Beta Yayınları, İstanbul 2003, s. 907-930 (Donatma İştiraki).
- Can O., “6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na göre Yetki Sözleşmesinin Tarafı Olarak Tacir”, Batider, C. XXVIII, S. 3, Eylül 2012, s. 237-263 (Tacir).
- Can M. Ç./Kaşak F. E., “Ticarî Borçlara Kefalet Hâlinde Ticarî İşlerde Teselsül Karinesinin (TTK m. 7), Mütessesil Kefil Sifatının El Yazısıyla Belirtilmesini Arayan TBK m. 583 Hükmü Karşısında Uygulanabilirliği”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 15, S. 162, Şubat 2020, s. 266-277.
- Çamoğlu E., Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri, Vedat Kitapçılık, 2020.
- Çağlayan R., “Hukukumuzda Kamu Tüzel Kişiliği Kavramı ve Kıstasları”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S. 7, 2016, s. 373-398.

- Demirkapı E., Kambiyo Senetlerinin Aval Yoluyla Temini, Güncel Yayınevi, 2005.
- Domaniç H., TTK Şerhi, C. IV, Kıymetli Evrak Hukuku, Eskin Matbaası, 1990.
- Erdönmez G., “HMK. m. 57/1, c Hükümü Çerçevesinde İhtiyari Dava Arkadaşlığının Mümkün Olduğu Haller”, DEÜHFD, C. 16, Özel Sayı 2014, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, 2015, s. 695-755.
- Eren F., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 20. Baskı, Yetkin Yayınları, 2016.
- Eriş G., Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak, Seçkin Yayınları, 2014.
- Göle C., “Kambiyo Senetlerinde Yetki Kaydı”, Prof. Dr. Ramazan Arslan Armağanı, Ankara 2015, s. 873-881.
- Helvacı M., “Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları”, İÜHFM C. LXXI, S. 2, 166, 2013, s. 165-192.
- İmregün O., Kıymetli Evrak Hukuku, Filiz Kitabevi, 2003.
- İnan N./Kıvanç S., “Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin Çeke İlişkin Kararları (1979-1982)”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara, 6-7 Ocak 1984, s. 127-184.
- Jacobi E., Wechsel- und Scheckrecht, Walter de Gruyter & Co, 1956.
- Karayalçın Y., Ticaret Hukuku, III. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), 4. Baskı, 1970.
- Karşlı A., Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı, 4. Baskı, 2014.
- Karşlı A./Koç E./Konuralp C. S., Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Problemler Konular, 2014.
- Kayar İ., Kıymetli Evrak Hukuku, Güncellenmiş 7. Baskı, Seçkin Yayınları, 2013.
- Kayıhan Ş., Kıymetli Evrak Hukuku, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Seçkin Yayınları, 2020.
- Kendigelen A./Kırca İ., Kıymetli Evrak Hukuku, 3. Basıdan 4. Tıpkı Bası, 2020.

- Kendigelen A., Çek Hukuku, 5. Baskı, On İki Levha Yayınları, 2019.
- Kınacıoğlu N., Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, 1999.
- Kuru, B., İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, 2019 (İcra İflas).
- Kuru B., Medenî Usul Hukuku El Kitabı, C. I, Yetkin Yayınları, 2020 (El Kitabı).
- Kuru B., Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. I, 6. Baskı, Demir Demir Yayıncılık, 2001 (C. 1).
- Kuru B., İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku, Legal Yayıncılık, 2016 (İstinaf).
- Meraklı Yayla D., “Yabancılık Unsuru Taşıyan Uyuşmazlıklarda Yetki Sözleşmesinin Tarafları ve HMK Madde 17 Kapsamındaki Yetki Sözleşmesinin Üçüncü Kişilere Teşmili”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı 2014, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, 2015, s. 1987-2013.
- Moroğlu E./Kendigelen A., İçtihatlı - Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 10. Baskı, On İki Levha Yayınları, 2014.
- Musielak H.-J./Voit W. (Hrsg.), Zivilprozessordnung: ZPO, 17. Neubearbeitete Auflage, Verlag Franz Vahlen, 2020 (Musielak/Voit/Heinrich).
- Özbay İ., “Donatma İştirakinin İflâsı”, Atatürk Üniversitesi Erzinan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XII, S. 1-2, 2008, s. 157-198.
- Öztan F., Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Turhan Kitabevi, 1997 (Kıymetli Evrak).
- Öztan F., Kıymetli Evrak Hukuku, 23. Baskı, Turhan Kitabevi, 2019 (Ders Kitabı).
- Pekcanitez H./Atalay O./Özekes M., Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı, 7. Bası, On İki Levha Yayınları, 2019.
- Pekcanitez H./Atalay O./Sungurtekin Özkan M./Özekes M., İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 6. Bası, On İki Levha Yayınları, 2019.
- Peksöz V., Medenî Usûl Hukuku Açısından Adi Ortaklık İlişkileri, Oniki Levha Yayınları, 2020.

- Poroy R., Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 11. Bası, Beta Yayınları, 1989.
- Poroy R./Tekinalp Ü., Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 23. Baskı, Vedat Kitapçılık, 2019.
- Rosenberg L./Schwab K. H./Gottwald P., 17. Aufl., Zivilprozessrecht, C. H. Beck, 2010.
- Pulaşlı H., Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, 2019.
- Reisoğlu S., Çek Hukuku, Cem Ofset, 2011.
- Sengir T., Aval Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1967.
- Stein F./Jonas M. (Hrsg.), Kommentar zur Zivilprozessordnung, 1. Band, §§ 1-40, (§§ 38-40, Bork XII/2002), 22. Aufl., Mohr Siebeck, 2003 (Stein/Jonas/Bork).
- Şener O. H., Ticari Uyuşmazlıklarda Ticaret Mahkemelerinin Görev Alanı ve Yetki Sözleşmesi, Seçkin Yayınları, 2021 (Ticari Uyuşmazlıklar).
- Şener O. H., Yeni TTK Döneminde Anonim ve Limited Ortaklıklara İlişkin Verilen Yargıtay Emsal Kararlarının Değerlendirilmesi, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, 2020 (Emsal Kararlar).
- Tanrıver S., Medenî Usûl Hukuku, C. I, Yetkin Yayınları, 2016 (Usûl).
- Tanrıver S., “Hukuk Muhakemeleri Kanunu Bağlamında Akdedilen Yetki Sözleşmeleri Üzerine Bazı Düşünceler”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, 2014, s. 459-468 (Yetki).
- Tekil, F., Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Fakülteler Matbaası, 1994.
- Tuna E./Göç Gürbüz Ç., Ticaret Hukuku Prensipleri Kıymetli Evrak, Beta Yayınları, 2018.
- Tüzemen Atik E., Açık Kambiyo Senetleri, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, 2019.
- Umar B., Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, 2014.
- Uyar T., “İcra Hukukunda Bononun (Emre Muharrer Senet’in Geçerlilik Koşulları), TBB Dergisi, S. 74, 2008, s. 290-325.
- Uyar T./Uyar A./Uyar C., İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri (İİK m. 167-

170b), Bilge Yayınevi, 2013.

Ülgen H./Helvacı M./Kaya A./Nomer Ertan N. F., Kıymetli Evrak Hukuku, 13. Baskı, Vedat Kitapçılık, 2021.

Ülgen H./Helvacı M./ Kaya A./Nomer Ertan N. F., Ticari İşletme Hukuku, 6. Baskı, Vedat Kitapçılık, 2019.

Ülgen H./Helvacı M./Kendigelen A./Kaya A./Nomer Ertan N. F., Ticari İşletme Hukuku, 5. (Tıpkı) Baskı, Vedat Kitapçılık, 2015.

Üstündağ S., “Medeni Usul Hukukunda Salahiyet Anlaşmaları”, İÜHFİM, 1961, C. 27, S. 1-4, s. 310-339.

Yağmur S., “Türk Hukukunda Çeke Konulabilecek Kanunda Öngörülmeyen Bazı İhtiyari Kayıtlar”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cevdet Yavuz’a Armağan, C. 22, S. 3, 2016, s. 2867-2892.

Yılmaz E., Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, C. I, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, 2017.